

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑ»**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΑΓΟΥ ΔΑΝΙΗΛΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΙΑΝΝΟΥΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

ΠΥΡΓΟΣ, 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	7
1.2 ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	8
1.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	10
2.2 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1 Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΖΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	17
3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΩΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	18
3.3 ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	19
3.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	25
4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	25
4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	26
4.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	29
5.2 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ.....	30
5.3 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ.....	32
5.4 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	33
5.5 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	37
5.5.1 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΠΑΤΜΟΣ.....	38
5.5.2 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΤΗΝΟΣ.....	39
5.5.3 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΜΗΛΟΣ.....	40
5.5.4 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΕΡΚΥΡΑ.....	42
5.5.5 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ.....	43
5.5.6 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΖΑΚΥΝΘΟ.....	45
5.5.7 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΡΗΤΗ.....	47
5.6 ΑΛΛΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	58
6.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	59
6.3 ΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ.....	60
6.4 ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	62

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	63
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	65
--------------------------	-----------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή : Τουρισμός είναι η συλλογική ή ατομική μετακίνηση του ανθρώπου σε έναν προορισμό, εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος του και η διαμονή του σε αυτόν για περισσότερο από ένα 24ωρο, για αναψυχή και άλλους σκοπούς. Ο μαζικός τουρισμός είναι αντίθετος του εναλλακτικού, καθώς ο καθένας τους ικανοποιεί διαφορετικές ανάγκες τουριστών με διαφορετικές συνέπειες σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη. Με τις ειδικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού δημιουργήθηκαν διάφορες ομάδες προϊόντων με σκοπό να εξυπηρετήσουν και να ικανοποιήσουν τα ειδικά κίνητρα και ενδιαφέροντα των ταξιδιωτών. Μια από αυτές είναι και ο θρησκευτικός τουρισμός που πρόκειται για ταξίδια που γίνονται σε τόπους θρησκευτικής λατρείας, οι επισκέψεις σε τόπους θρησκευτικού ενδιαφέροντος όπου υπάρχουν θρησκευτικά μνημεία, με βασικό σκοπό την επαφή, την γνωριμία, την μελέτη και την γνώση της θρησκευτικής παράδοσης και κληρονομιάς. Παρατηρείται ότι η θρησκεία είναι η αρχή της δημιουργίας του τουρισμού. Στον Ελλαδικό χώρο παρατηρούνται τέτοιοι θρησκευτικοί τόποι τόσο στην Ηπειρωτική Ελλάδα όσο και στα Ελληνικά Νησιά. Η Ελλάδα φαίνεται να βγάζει μεγάλο κέρδος από τον Θρησκευτικό τουρισμό.

Σκοπός: Είναι η ανάδειξη του θρησκευτικού τουρισμού ως ειδική εναλλακτική μορφή τουρισμού στην Ελλάδα.

Μεθοδολογία: Πραγματοποιήθηκε αναζήτηση διαδικτυακών άρθρων και βιβλιογραφική ανασκόπηση, προκειμένου να αναλυθεί η περίπτωση μελέτης που σχετίζεται με την παρούσα εργασία.

Συμπεράσματα: Η Ελλάδα έχει μακραίωνα και πλούσιο πολιτισμό, κομμάτι του οποίου είναι και η θρησκεία. Ο Θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης τουρισμού στην χώρα και ο συνδυασμός του με άλλες μορφές τουρισμού δημιουργεί σημαντικό κέρδος.

Λέξεις κλειδιά: Τουρισμός, Ελλάδα, Εναλλακτικός τουρισμός, Θρησκεία, Πολιτισμός, Οργάνωση, Κέρδος

ABSTRACT

Introduction: Tourism is the collective or individual movement of a person to a destination, outside his usual environment and their staying there for more than 24 hours, for recreation or other purposes. Mass tourism is the opposite of the alternative tourism, as they meet different needs of tourists with different consequences in terms of tourism development. With the special alternative forms of tourism, various product groups were created in order to serve and satisfy the special motivations and interests of travellers. One of them is the religious tourism which includes trips made to places of religious worship, visits to places of religious interests where there are religious monuments, with the main purpose of contact, acquaintance, study and knowledge of religious tradition and heritage. It is observed that religion is the beginning of the creation of tourism. In Greece, such religious places exist both on Mainland Greece and on the Greek Islands. Greece seems to be making a bit profit from Religious tourism.

Purpose: It is the promotion of religious tourism as a special alternative form of tourism in Greece.

Methodology: A search of internet articles and a bibliographic reviews was carried out in order to analyze the case study related to the present work.

Conclusions: Greece has a long and rich culture, part of which is religion. Religious tourism is an important factor in the development of tourism in the country and its combination with other forms of tourism creates a significant profit.

Keywords: Tourism, Greece, Alternative Tourism, Religion Culture, Organization, Profit

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια σπουδών στο Τμήμα Διοίκησης Οικονομίας & Επικοινωνίας Πολιτιστικών και Τουριστικών Μονάδων του πρώην Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Δυτικής Ελλάδος. Για την πραγματοποίηση αυτής θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα εισηγήτρια, κ. Γιαννούκου Ιωάννα, για την βοήθεια και την συνολική υποστήριξη της.

Η επιλογή του θέματος μου προέκυψε από το ενδιαφέρον μου για τον πολιτισμό που αναδεικνύει η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός και πως αυτός συνδέεται με τον θρησκευτικό τουρισμό, ο οποίος μπορεί στην χώρα μας να προσφέρει μεγάλο πλεονέκτημα σε ότι αφορά τον τουρισμό.

Πρόκειται για μια βιβλιογραφική ανασκόπηση πηγών, που στοχεύει την επίτευξη μιας περιεκτικής παρουσίασης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και συγκεκριμένα του θρησκευτικού τουρισμού με μελέτη περίπτωσης την Ελλάδα.

Στόχος της εργασίας είναι αρχικά να κατανοηθούν βασικές έννοιες που υπάρχουν στον τουρισμό και στην συνέχεια είναι να αναδειχθεί ο θρησκευτικός τουρισμός ως ειδική εναλλακτική μορφή τουρισμού που την συναντάμε στην Ελλάδα σε πολλούς προορισμούς και πως αυτή μπορεί να έχει οφέλη για την χώρα μας.

Η παρούσα εργασία δομείται σε έξι κεφάλαια. Ειδικότερα το 1^ο κεφάλαιο αναφέρεται σε βασικές έννοιες του τουρισμού. Το 2^ο κεφάλαιο παρουσιάζει την ιστορική ανασκόπηση του τουρισμού από το παρελθόν μέχρι σήμερα. Το 3^ο κεφάλαιο κάνει αναφορά στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συγκεκριμένα στην διαφορά αυτών από τον μαζικό τουρισμό, τους παράγοντες ανάπτυξης τους, τα χαρακτηριστικά και τα πλεονεκτήματά τους, ενώ το 4^ο κεφάλαιο εστιάζει σε μια συγκεκριμένη μορφή των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που είναι ο θρησκευτικός τουρισμός. Τέλος, το 5^ο και 6^ο κεφάλαιο αναφέρονται σε περιπτώσεις θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, στην οργάνωση και την διοίκηση αυτής της μορφής τουρισμού στην χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο τουρισμό εννοείται η συλλογική ή ατομική μετακίνηση του ανθρώπου σε έναν προορισμό, εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος του και η διαμονή του σε αυτόν για περισσότερο από ένα 24ωρο, για αναψυχή, επαγγελματικούς και άλλους σκοπούς που δεν σχετίζονται με την άσκηση κάποιας δραστηριότητας αμειβόμενης στον τόπο επίσκεψης. Ο τουρισμός αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες των προσώπων που ταξιδεύουν και περιλαμβάνει τόσο τους τουρίστες (τους επισκέπτες που διανυκτερεύουν για μια τουλάχιστον βραδιά) όσο και τους επισκέπτες της ίδιας μέρας.

Η λέξη *τουρισμός* είναι μια διεθνή λέξη, που καθιερώθηκε και στα ελληνικά και εμπεριέχει τις έννοιες περιήγηση, περιοδεία, εκδρομισμός. Τουρίστες ή περιηγητές ονομάζονται τα άτομα που ταξιδεύουν από έναν τόπο σε έναν άλλο, για να γνωρίσουν και να ανακαλύψουν τα αγαθά του τόπου που επισκέπτονται, να μορφωθούν, να ψυχαγωγηθούν, να ξεκουραστούν ή ακόμη να ανακτήσουν την υγεία τους. Σε καμία περίπτωση δεν θεωρούνται τουριστικές οι μετακινήσεις ατόμων για εμπορικούς και άλλους ωφελιμιστικούς σκοπούς (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ., 1978).

Ήδη από τα αρχαία χρόνια παρατηρείται ο τουρισμός, όπως στην αρχαία Ελλάδα με μετακινήσεις, για διάφορες εορταστικές εκδηλώσεις πολλών πόλεων (Παναθήναια, Ληναία κλπ.), για αγώνες (Ολυμπιακοί, Πύθια, Νεμέα κλπ.), για θρησκευτικά πανηγύρια (Ελευσίνα Μυστήρια) κλπ.

Σήμερα με την ανάπτυξη και την εξέλιξη του, ο τουρισμός απόκτη σημαντικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο για αρκετούς λόγους. Αρχικά, ο τουρισμός αποτελεί μια διακριτική και προαιρετική δραστηριότητα και συνδέεται με ζητήματα ποιότητας ζωής γιατί προσφέρει την ευκαιρία ενός διαλείμματος από το στρες της καθημερινότητας και παρέχει το πλαίσιο για ξεκούραση, χαλάρωση αφού για αρκετούς εργαζόμενους οι διακοπές αποτελούν καθοριστικό στοιχείο του ελεύθερου χρόνου.

Επίσης, έχει αυξανόμενη οικονομική σημασία σε παγκόσμια κλίμακα που υπερβαίνει το ρυθμό ανάπτυξης πολλών οικονομιών και αυτό γιατί ο τουρισμός θεωρείται από πολλές κυβερνήσεις ως ένα μέσο προσφοράς νέων ευκαιριών απασχόλησης σε έναν τομέα της οικονομίας που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της με επίκεντρο τους τομείς παροχής υπηρεσιών.

Τα διακριτικά κονδύλια, όπως τα ταξίδια και ο τουρισμός, θεωρούνται λιγότερο δαπανηρά για τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Τα ταξίδια ανά την υφήλιο στις αναπτυγμένες χώρες γίνονται πιο προσιτά σε όλες τις κοινωνικές τάξεις με την ανάπτυξη του χαμηλού κόστους αερογραμμών και των φθηνών ταξιδιών, δημιουργώντας ένα νέο κύμα τουριστικής ζήτησης.

Επιπλέον, στις ανεπτυγμένες δυτικοποιημένες βιομηχανικές χώρες ο τουρισμός αντιμετωπίζεται νομοθετικά με την απονομή του δικαιώματος διακοπών, και το αποτέλεσμα είναι ότι το δικαίωμα διακοπών συνδέεται με την τάση παραγωγής τουρισμού από πολλούς ανθρώπους. Τέλος, η τεχνολογία, όπως το διαδίκτυο, έχει διευκολύνει τις κρατήσεις που σχετίζονται με ταξίδια για τη νέα γενιά των καταναλωτών που ξέρουν να χειρίζονται υπολογιστές και είναι πρόθυμοι να οργανώσουν μόνοι τους τις διακοπές τους. Όλα τα παραπάνω μας δείχνουν την σπουδαιότητα που παρουσιάζει ο τουρισμός (PAGE J., 2003).

1.2 ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μαζικός τουρισμός θεωρείται ο τουρισμός ‘‘πακέτου’’ και παραλίας (εποχικός τουρισμός), είναι μεγάλης κλίμακας, παθητικός και απρόσωπος καθώς αφήνει μικρό βαθμό ελευθερίας και επιλογής στα άτομα που ταξιδεύουν. Εάν και αποτελεί τον φθηνότερο τουρισμό, απαιτεί υψηλά επίπεδα ποιοτικών υπηρεσιών.

Στις μέρες οι επιστήμονες θεωρούν τον μαζικό τουρισμό επικίνδυνο για τον πλανήτη και αυτό γιατί πιστεύουν ότι έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον αφού συμβάλλει στην υπερανάπτυξη και την εξάντληση των φυσικών πόρων.

Ο μαζικός τουρισμός ουσιαστικά ξεκίνησε μετά την βιομηχανική επανάσταση, λόγω της μεγάλης απόδοσης των εισοδημάτων, που πριν από αυτήν τα ταξίδια αποτελούσαν προνόμιο κυρίως των αριστοκρατών.

Σήμερα βασική τουριστική τάση είναι ο τουρισμός να είναι φιλικός τόσο στον άνθρωπο όσο και στο περιβάλλον και εδώ έρχονται οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προκειμένου η τουριστική ανάπτυξη να γίνει βιώσιμη και φυσικά να καταπολεμηθεί η εποχικότητα (ΙΩΑΝΝΟΥ Ε., 2012).

1.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο εναλλακτικός τουρισμός εννοείται μια σύγχρονη φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού που περιλαμβάνει διάφορες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Ειδικές Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

θεωρούνται όλες οι μορφές εκτός του μαζικού τουρισμού, δηλαδή αυτές που επιδιώκουν την δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων που όπως είδαμε παρουσιάζει ο μαζικός τουρισμός.

Σκοπός του εναλλακτικού τουρισμού είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος, η αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία, η στήριξη αγροτικών περιοχών και γενικότερα η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, η καταπολέμηση της εποχικότητας και η αποφυγή των πρακτικών που χρησιμοποιεί ο μαζικός τουρισμός.

Βασική ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού είναι η ελεγχόμενη, ρυθμιζόμενη και μικρής κλίμακας ανάπτυξης του, με έμφαση την απόκτηση εμπειριών για τις τοπικές κουλτούρες, την διατήρηση αξιών και την ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική και ανεξάρτητη βάση.

Στην Ελλάδα όλο και περισσότερο αναπτύσσονται ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που δίνουν την δυνατότητα στους τουρίστες να εμπλουτίσουν τις δραστηριότητες τους και με εξειδικευμένα προγράμματα δράσεων, όπως είναι ο θρησκευτικός τουρισμός. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν, η Ελλάδα αποτελεί πια ένα δημοφιλή τουριστικό προορισμό, όχι μόνο για κλασσικές διακοπές, αλλά και για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές με σκοπό την απόλαυση των αξιοθέατων και την μοναδική εμπειρία που προσφέρει το φυσικό τοπίο και τα προϊόντα της χώρας, τον θρησκευτικό πολιτισμό και τις εξειδικευμένες της υποδομές (TRAVELLERS GREECE, n.d).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός παρουσιάζει ιστορικές ρίζες από τις αρχές σχεδόν του πολιτισμού, δεν αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο, ωστόσο η ιστορική του μελέτη έχει δείξει ότι η φύση των δραστηριοτήτων των τουριστών μπορεί να αλλάζει συνεχώς, αφού η τεχνολογία έχει επεκτείνει τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες για ταξίδια.

Σχετικά με την ιστορική πορεία του τουρισμού δεν υπάρχουν πολλές έρευνες και όσες υπάρχουν επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες εποχές και περιόδους. Βασικό σημείο για την ιστορία του τουρισμού αποτελεί η εξέλιξη του μαζικού τουρισμού σε εγχώριο και διεθνές περιβάλλον. Επίσης, σημαντική είναι η ιστορική του εξέλιξη από την κλασσική εποχή, αφού εκείνη την εποχή δίνονται οι αρχές που διέπουν τη χρήση του ελεύθερου χρόνου για διακοπές και ταξίδια.

Κλασσική εποχή: Ο *Αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός* δεν συνέβαλε ιδιαίτερα στην ανάπτυξη καθ' αυτή του τουρισμού, άλλα μέσω των Ελλήνων Φιλοσόφων έδωσε το έναυσμα για την αναγνώριση, την υποστήριξη και προώθηση της έννοιας του ελευθέρου χρόνου, την αξία και την σπουδαιότητα του που είναι βασικό στοιχείο του τουρισμού. Το 776 π.Χ η ίδρυση των ολυμπιακών αγώνων έδωσε σημαντική ώθηση στον τουρισμό, καθώς οι Έλληνες ταξίδευαν στον τόπο των ολυμπιακών αγώνων και διέμεναν σε κατασκηνώσεις, όμως την ίδια περίοδο λόγω των πολέμων τα διεθνή ταξίδια ήταν περιορισμένα.

Στην *Ρώμη* από την άλλη η άνοδος της και η άνοδος της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, βασισμένη στην στρατιωτική κατάκτηση και διοίκηση δημιουργήθηκαν από το κράτος και από τους ιδιώτες εγκαταστάσεις αναψυχής όπως λουτροπόλεις, ιαματικά λουτρά και θέρετρα και απολάμβαναν τον ελεύθερο χρόνο τους όπως οι Έλληνες. Επιπλέον, όσο αφορά τις τουριστικές εγκαταστάσεις δημιουργήθηκαν στάδια τεράστιων διαστάσεων (Κολοσσαίο) για εκδηλώσεις και αθλητικά θεάματα. Επιπλέον, οι πλούσιοι μετακινούντουσαν από την πόλη στην εξοχή για ψυχαγωγικούς σκοπούς χτίζοντας εξοχικές βίλες.

Στην ρωμαϊκή κοινωνία μπορούν να εντοπιστούν δυο χαρακτηριστικά τουριστικά στοιχεία και αυτά είναι ο εγχώριος τουρισμός που επικεντρώθηκε σε αστικές τοποθεσίες (όπου υπήρχαν τουριστικά κέντρα και εγκαταστάσεις για εκδηλώσεις κυρίως για την μεσαία τάξη) και η κατάκτηση υπερπόντιων επαρχιών και η διοίκηση τους δημιουργώντας τη ζήτηση για επαγγελματικά ταξίδια που συνοδεύονται με την διαχείριση και τον έλεγχο των περιοχών και των λαών αυτών. Επί πρόσθετα ευκαιρίες για ταξίδια είχε η μεσαία τάξη λόγω των νέων

κτίσεων, του εμπορίου, τη δημιουργία δρόμων που σύνδεαν την ρωμαϊκή περιοχή με τα παραθαλάσσια θέρετρα, τις θερινές βίλες, τους ιστορικούς τόπους για λόγους απόλαυσης, υγείας κλπ. Τέλος, η Ρώμη εξελίχθηκε σε ένα σημαντικό τουριστικό προορισμό, δημιουργήθηκαν πανδοχεία, μπαρ, ξεναγοί και οτιδήποτε άλλο μπορούσε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των τουριστών.

Πολλά χαρακτηριστικά του μοντέρνου τουρισμού καθιερώθηκαν από τους ρωμαϊκούς χρόνους λόγω της πολιτικής σταθερότητας και της δημιουργίας υποδομών και εγκαταστάσεων από την μεσαιά τάξη που έκανε ταξίδια για δουλείες και για αναψυχή.

Εποχή του Μεσαίωνα: Από το 500μ.Χ μέχρι το 1381 έχουμε τον Μεσαίωνα. Τα πρώτα χρόνια της περιόδου αυτής είναι γνωστά ως Σκοτεινοί Χρόνοι, όπου την εποχή αυτή παράκμασαν ο πολιτισμός και πρόοδος της Ρωμαϊκής εποχής. Ωστόσο, την σκοτεινή αυτή περίοδο, ο τουρισμός μπορούσε να διακριθεί μέσα από την εμφάνιση των πανηγυριών και άλλων εκδηλώσεων που ενισχύονταν από δραστηριότητες της αριστοκρατίας και των ιπποτών, οι οποίες δημιούργησαν την ανάγκη για ζήτηση προσωρινής διαμονής και ταξίδια. Επίσης, λίγο αργότερα προσκυνητές ταξίδευαν στους Αγίους Τόπους.

Γενικότερα όμως ήταν δύσκολη η πραγματοποίηση ταξιδιών και αυτό γιατί υπήρχε κακή ποιότητα πρόσβασης, αν και αυτό δημιούργησε την ανάγκη για διαμονή και φιλοξενία κατά την διάρκεια της διαδρομής.

Εποχή Αναγέννησης και Μεταρρύθμισης: Την εποχή αυτήν η συνέχεια των πρώιμων τάσεων των πανηγυριών και των εμπορικών εκθέσεων δημιούργησαν ξανά έναν πυρήνα εγχώριας τουριστικής δραστηριότητας. Επίσης, η άνοδος των τεχνών και των θιάσων δημιούργησαν ευκαιρίες για ταξίδια και μια πιο φωτισμένη εποχή. Οι πλούσιοι συνέχιζαν να χτίζουν βίλες στην εξοχή και για μακροχρόνια και για βραχυχρόνια χρήση. Με την μεταρρύθμιση (1500μ.Χ) αναπτύχθηκαν ιδέες μέσα από τις οποίες ο θρησκευτικός ζήλος δημιούργησε το Προτεσταντικό ήθος της εργασίας και αυτό ήταν ένα σημαντικό σημείο στην ιστορία του ελεύθερου χρόνου και κατ' επέκταση του τουρισμού, αφού οι ιδέες του Λούθηρου και του Καλβίνου αμφισβήτησαν την αξία του. Βέβαια παρατηρείται εντονότερα η αμφισβήτηση της αξίας του ελεύθερου χρόνου με την άνοδο της βιομηχανικής κοινωνίας και την προσπάθεια των επιχειρηματιών και των καπιταλιστών να δημιουργήσουν μια πιο επικερδή και συμφέρουσα οικονομία.

Αρχίσαν να διαφοροποιούνται στην Ευρώπη ανάλογα τις κοινωνικές τάξεις, ο ελεύθερος χρόνος και οι τουριστικές δραστηριότητες, για παράδειγμα οι ανώτερες τάξεις αποσύρθηκαν από τον λαϊκό πολιτισμό. Τον 18^ο και 19^ο αιώνα οι πλούσιοι έχτιζαν εξοχικές

κατοικίες σε τεράστιες εκτάσεις γης, οποίες αποτέλεσαν τη βάση εξοχικών κτημάτων που χρησιμοποιήθηκαν για αναψυχή και τουρισμό.

Ο Μεγάλος Γύρος της Ευρώπης: Το 16^ο αιώνα παρουσιάζεται επίσης μια σημαντική εξέλιξη στο τουρισμό που αφορά μια αριστοκρατική μορφή τουρισμού γνωστή ως “Ο Μεγάλος Γύρος”, οποίος ήταν η περιήγηση των ταξιδιωτών σε σημαντικούς προορισμούς για λόγους εκπαίδευσης, κουλτούρας και απευθυνόταν κυρίως σε αριστοκρατικές, εύπορες και προνομιούχες τάξεις. Ο Μεγάλος Γύρος της Ευρώπης έφτασε στο αποκορύφωμα τον 18^ο αιώνα ως μια ιδιαίτερη μορφή τουρισμού. Οι τυπικοί τουρίστες ήταν νεαροί αριστοκράτες που συνοδεύονταν από εκπαιδευτές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για νέους πολιτισμούς, κουλτούρες και γενικά για την εκπαίδευση και την μόρφωση τους.

Σημαντικό μέρος του ενδιαφέροντος για το Μεγάλο Γύρο μπορεί να συνδεθεί με την περίοδο της Αναγέννησης και την εμφάνιση του ενδιαφέροντος για τις κλασσικές αρχαιότητες, που προωθούνταν από την παιδεία και τις εξελίξεις της φιλοσοφίας που ενθάρρυναν τα ταξίδια για την διερεύνηση της ανθρώπινης διάνοησης. Αργότερα, το 1760 το ενδιαφέρον στράφηκε σε περιηγήσεις για τοπία και παρατήρηση της φύσης. Οι συνήθειες ευρωπαϊκές διαδρομές του Μεγάλου Γύρου ήταν συνήθως Παρίσι, Τορίνο, Φλωρεντία, Νάπολη και Ρώμη. Επίσης, χαρακτηριστική ήταν η άνοδο της Ελβετίας ως προορισμού και το ενδιαφέρον για τον φυσιολατρικό τουρισμό.

Επιπλέον, η ανάπτυξη των ιαματικών λουτρών από τους ελισαβετιανούς χρόνους μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα αντανάκλα τόσο την συνέχεια όσο και τη μεταβολή στην ιστορία του τουρισμού. Τα ιαματικά λουτρά αναδύθηκαν σε πολλές χώρες ως προορισμοί τουρισμού στην ενδοχώρα, η σημασία τους βέβαια ελαττώθηκε τον 19^ο αιώνα με την ανάπτυξη του παραθαλάσσιου τουρισμού.

Εποχή του τουρισμού στην ακτή: Προς το τέλος του 18^{ου} αιώνα αναδείχθηκαν παραθαλάσσιες περιοχές σε πολλές χώρες της Ευρώπης ως μια νέα μορφή τουρισμού. Την εποχή αυτή ακόμα αναπτύσσονταν οι λουτροπόλεις και άλλα τουριστικά κέντρα της ενδοχώρας.

Αν και μέχρι τον 18^ο αιώνα η ακτή ήταν ένα περιβάλλον που απέφευγαν οι ταξιδιώτες εξαιτίας των δυνάμεων της φύσης, σιγά σιγά με την επίδραση των ποιητών και των καλλιτεχνών, οι ταξιδιώτες οδηγήθηκαν στην παραλία και στην ανακάλυψη της ακτογραμμής ως μια τοποθεσία για απόλαυση (από την μια για πνευματική ολοκλήρωση και από την άλλη για τουρισμό με το μπάνιο ως κοινωνική δραστηριότητα και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου).

Η τεχνολογία της μεταφοράς έκανε τα τουριστικά κέντρα πιο προσιτά, όπως την δεκαετία του 1820 με την παρουσία τροχηλάτων ατμόπλοιων ανάμεσα στα παραθαλάσσια θέρετρα και το 1840 και μετά με τον σιδηρόδρομο που συνέδεσε πολλά παραθαλάσσια κέντρα. Το 1850 στο Ηνωμένο Βασίλειο τα παραθαλάσσια κέντρα ήταν πιο προσιτά στην εργατική τάξη και οι εργαζόμενοι της μεσαίας τάξης είχαν αρχίσει ήδη να κάνουν πιο εκτεταμένες διακοπές.

Ως το 1881 η αυξανόμενη πρόσβαση στην ακτή οδήγησε σε πιο εξειδικευμένα τουριστικά κέντρα με την εμφάνιση συγκεκριμένων αγορών και συγκεκριμένο κοινωνικό διαχωρισμό των επισκεπτών σε ορισμένα θέρετρα. Επίσης, μέχρι το 1911 είχε ήδη καθιερωθεί το πρότυπο των σημερινών τουριστικών κέντρων, εάν και η υπερπροσφορά και η εποχικότητα ήταν συχνά χαρακτηριστικά στην δραστηριότητα των διακοπών στα κέντρα αυτά.

Μαζί με το μαζικό τουριστικό φαινόμενο των παραθαλάσσιων θέρετρων, ήταν και το ξεκίνημα της μοντέρνας τουριστικής βιομηχανίας, με την εμφάνιση του εμπορικά οργανωμένου τουρισμού από τον Thomas Cook, ο οποίος διοργάνωσε τις πρώτες οργανωμένες διακοπές (εκδρομές με τρένο) το 1848, ενώ το 1880 ξεκίνησαν οι πρώτες κρουαζιέρες στον Νείλο. Επίσης, το 1880 στην Ελβετία τουριστικά πακέτα για σκι διοργανώθηκαν από επιχειρηματίες, ενώ ανώτερες και μεσαίες τάξεις συμμετείχαν σε νέα υπερπόντια ταξίδια και στον εγχώριο τουρισμό σε παραθαλάσσια κέντρα.

Εδουαρδιανή εποχή και Μεσοπολέμου: Ο παραθαλάσσιος τουρισμός, τα υπερπόντια ταξίδια με πλοία και η άνοδος του κοινωνικά διαχωρισμένου ταξιδιού προσφέραν μεγάλη δυνατότητα επιλόγων για διεθνείς διακοπές μέχρι τη δεκαετία του 1900. Η συνέχιση της δαπάνης των μεσαίων τάξεων για υπερπόντια ταξίδια και η αύξηση ενδιαφέροντος για αγροτικές και γραφικές περιοχές, οι οποίες έγιναν δημοφιλείς για την επιδίωξη υπαίθριων δραστηριοτήτων όπως ποδηλασία, σκοποβολή, κυνήγι, ορειβασία, πεζοπορία παρατηρήθηκε στα χρόνια του Εδουάρδου. Η μεσαία τάξη άρχισε να ταξιδεύει σε μακρινότερες περιοχές, με την εμφάνιση των κουκετών στα μακρινά σιδηροδρομικά ταξίδια.

Η ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού ανέκοψε στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, ωστόσο ο εγχώριος τουρισμός συνεχίστηκε σε κάποιες χώρες, αφού η ανάπαυση και η ανάρρωση που ακολούθησε τον καταστροφικό πόλεμο, παρείχε μια ανανεωμένη τόνωση για πολλά τουριστικά κέντρα. Την δεκαετία του 1920 και αρχές του 1930 η οικονομική ύφεση κατέστειλε την ζήτηση για διεθνή και εγχώριο τουρισμό, και παρουσιάστηκε ένα μέρος ζήτησης για ταξίδια με χαμηλό κόστος κυρίως σε οικογένειες της εργατικής τάξης. Επιπλέον, το 1930 παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη η άνοδος των κατασκηνώσεων για διακοπές, η προέλευση της ιδέας της κατασκηνώσεως εμφανίζεται στους οργανωμένους ομίλους ποδηλασίας και κατασκηνώσεων

των εργαζόμενων από τις αρχές 20^{ου} αιώνα, ενώ παράλληλα την ίδια περίοδο αναπτύχθηκαν εξοχικά ως ένα πιο διαδεδομένο φαινόμενο σε πολλές χώρες.

Ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος εμπόδισε την ανάπτυξη του διεθνή τουρισμού, ωστόσο ανάπτυξη και η πρόσβαση σε νέες μορφές μεταφορών, κυρίως οδικές μεταφορές, διέυρνε τις δυνατότητες για πρόσβαση στην εξοχή και γενικότερα για εγχώριο τουρισμό σε διάφορους προορισμούς. Επίσης, η εμφάνιση νέων μορφών τουρισμού όπως οι κατασκηνώσεις σε εγχώριο επίπεδο, τα ταξίδια με κρουαζιερόπλοια και αεροπλάνα οδήγησαν σε μεταβαλλόμενες προτιμήσεις και τάσεις για διακοπές. Η πραγματική όμως άνοδος του μαζικού τουρισμού αποτέλεσε μεταπολεμικό φαινόμενο.

Μεταπολεμική εποχή: Η τάση του διεθνούς τουρισμού χρονολογείται την δεκαετία του 1950, εάν και πολλές από τις σημερινές τουριστικές τάσεις (κυρίως αύξηση ζήτησης για διακοπές) χρονολογούνται από την μεταπολεμική περίοδο, στην οποία παρουσιάζεται αύξηση του ελεύθερου χρόνου, του εισοδήματος και των ευκαιριών για διεθνή ταξίδια.

Την μεταπολεμική περίοδο αρκετά στρατιωτικά αεροσκάφη μετατράπηκαν σε επιβατικές υπηρεσίες, ενώ το 1950 έγινε η εισαγωγή των αεριωθούμενων επιβατικών αεροπλάνων. Την δεκαετία του 1960 ο αριθμός των ατόμων που έκανε διακοπές στο εξωτερικό αυξήθηκε. Επίσης, το 1967 είναι μια περίοδο όπου αποτελεί την ένδειξη της μαζικής ανάπτυξης των οργανωμένων διακοπών. Οι δαπάνες των καταναλωτών για εγχώριες και υπερπόντιες διακοπές αυξήθηκαν το 1951 μέχρι το 1968.

Στις δεκαετίες του 1970,1980 και 1990 παρουσιάστηκε μια αυξανόμενη εξάπλωση τουριστικών εμπειριών και προϊόντων καθώς και η επεκτεινόμενη δυνατότητα για ταξίδια σε παγκόσμια κλίμακα. Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου δεν οδήγησε σε σημαντική μεταβολή στο ποσοστό των ανθρώπων που έκαναν διακοπές αλλά αυτό που είχε μεταβληθεί είναι ο αριθμός αυτών που κάνουν δυο οι περισσότερες διακοπές.

Υπήρχαν και υπάρχουν πολλοί παράγοντες που καθορίζουν τις μεταβολές της προσφοράς και της ζήτησης στον τουρισμό, όπως η αύξηση των δαπανών των καταναλωτών, μεταβολές στη ζήτηση για εγχώρια και διεθνή ταξίδια, βελτιώσεις στις μεταφορές, η ανάπτυξη νέων μορφών καταλυμάτων, οι καινοτομίες των τουριστικών οργανισμών, η διαθεσιμότητα και προώθηση τουριστικών πληροφοριών για τουριστικούς προορισμούς κλπ. Όλα αυτά συνδυαστικά ή μη εξασφαλίζουν αποτελούν την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας.

Επομένως, ο τουρισμός αναπτύσσεται και εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου, τάσεις περιορίζονται όταν παρουσιάζονται νέες, σε υπάρχοντες πόρους, τοποθεσίες, εμπειρίες ή ακόμα και στην ανάπτυξη νέων περιβαλλόντων, τοποθεσιών και εμπειριών και αυτό γιατί τουρισμός είναι ένα φαινόμενο που συνεχώς μεταβάλλεται (PAGE J., 2003).

2.2 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο με μεγάλη δυναμική. Ο τουρισμός στην χρονική αυτή διαδρομή άλλαξε τη μορφή και την ένταση του, ενώ ταυτόχρονα εξελίσσεται και διαφοροποιείται ανάλογα με τις εξελίξεις και τα πρότυπα της κάθε κοινωνίας και οικονομίας, όπου δηλαδή αυτός δρα και αναπτύσσεται.

Μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα ο τουρισμός αναπτύχθηκε ως μαζικό φαινόμενο, καθώς η ανάγκη για ξεκούραση, εξελίχθηκε ως κοινωνική ανάγκη, με το δικαίωμα για αναψυχή. Ο τουρισμός αποτελεί φαινόμενο με πολύ μεγάλη σημασία και για την ανάπτυξη ενός τόπου αλλά και για την παγκόσμια οικονομία.

Στις μέρες μας δεν υπάρχει γωνιά στον κόσμο που να μην έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον του σύγχρονου τουρίστα και αντίστοιχα δεν υπάρχει περιοχή που να μην αναζητά με κάθε τρόπο να προσελκύσει το ενδιαφέρον του τουρισμού, με στόχο τα σημαντικά οφέλη του (κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά).

Είναι αρκετοί οι παράγοντες που αναπτύσσουν το ενδιαφέρον των τουριστών για διάφορα ταξίδια και αυτοί αποτελούν τον σύγχρονο τουρισμό. Παράγοντες όπως είναι η παγκοσμιοποίηση, οι νέες τεχνολογίες, η δυνατότητα διάχυσης πληροφοριών για νέους προορισμούς με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και τα τουριστικά θέλγητρα αυτών σε όλον τον κόσμο, οι ανάγκες των συγχρόνων ανθρώπων για αναψυχή, εκπαίδευση, ήλιο, χιόνι, θάλασσα, φυσικές ομορφιές, γαστρονομία, αρχαιότητες και άλλα.

Επιπλέον, ο σύγχρονος τουρισμός στηρίζει και αναπτύσσει και άλλες οικονομικές δραστηριότητες, καθώς ο τουρισμός έχει διασυνδέσεις με άλλους κλάδους όπως είναι η γεωργία, η αλιεία, το εμπόριο, οι μεταφορές, οι κατασκευές κλπ. με σημαντικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην οικονομία. Εάν αναπτυχθεί σωστά ο σύγχρονος τουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη και την προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς σε κάθε τόπο και να αναβαθμίσει τις υπηρεσίες τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους τουρίστες συμβάλλοντας στην κοινωνική ανάπτυξη.

Ο τουρισμός βρίσκεται στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος και έχει αναδειχθεί σε σημαντική οικονομική δραστηριότητα με ιδιαίτερη δυναμική ανάπτυξης και βαρύτητα στην παγκόσμια οικονομία. Επίσης, τα τελευταία χρόνια ο παγκόσμιος τουρισμός αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό από το παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, και αυτό μας δείχνει από την μια τον δυναμισμό του τουρισμού και από την άλλη την πίστη ότι ο τουρισμός παρά τα ενδεχόμενα βραχυχρόνια σκαμπανεβάσματα θα αναπτύσσεται μακροχρόνια, πιο γρήγορα από την παγκόσμια οικονομία.

Τέλος, βασικό στοιχείο του συγχρόνου τουρισμού αποτελεί ο εναλλακτικός τουρισμός, ο οποίος αναπτύσσεται σε διάφορες ειδικές και εναλλακτικές μορφές που θα αναφερθούν και θα αναλυθούν στα επόμενα κεφάλαια (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1 Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΖΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Όπως παρατηρείται από τα προηγούμενα κεφάλαια, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι αντίθετος του μαζικού, καθώς αυτοί ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες τουριστών και παρουσιάζουν διαφορετικές συνέπειες σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη.

Ο μαζικός τουρισμός όπως είδαμε στο 1^ο κεφάλαιο είναι ο τουρισμός πακέτου και έχει παρατηρηθεί από ερευνητές ότι οφείλει την πλειοψηφία των αρνητικών συνεπειών στην τουριστική ανάπτυξη και αυτό γιατί συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών με συνέπεια την ανάγκη για δημιουργία επενδύσεων μεγάλης κλίμακας.

Συχνά αυτή η μορφή τουρισμού έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία αλόγιστων κτιρίων σε γραφικές περιοχές και την μετατροπή αυτών σε ανεπανόρθωτα τοπία δημιουργώντας μορφολογικά και πολιτισμικά προβλήματα στην εκάστοτε περιοχή αλλά και άλλα προβλήματα, όπως είναι τα περιβαλλοντικά με την δημιουργία αποβλήτων.

Επίσης, η άναρχη ανάπτυξη του και η υπερσυγκέντρωση ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο χώρο, προκαλεί προβλήματα που σχετίζονται με την λειτουργία της φύσης, όπως την αλλαγή αυτής της λειτουργίας, την μείωση της βιοποικιλότητας και την κατανάλωση των μη ανανεώσιμων πόρων. Η κακή εκμετάλλευση των εγχώριων πλουτοπαραγωγικών πόρων οφείλεται στην εντατική ανάπτυξη του τουρισμού (δηλαδή στην συγκέντρωση υποδομών και τουριστών στον χρόνο και το χώρο) και στην συμπεριφορά των τουριστών οι οποίοι προσελκύονται από φθηνότερες αγοραστικές επιλογές.

Γενικότερα, εξαιτίας όλων των παραπάνω και όχι μόνο, ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται ως «σκληρός» τουρισμός σε αντίθεση με τον εναλλακτικό τουρισμό ο οποίος αναφέρεται ως ήπιος, ελεγχόμενος, χαμηλών ρυθμών, ποιοτικός, αναπτυσσόμενος, συνετός, μικρής κλίμακας κλπ.

Αν και θεωρείται πιο ελεύθερος τουρισμός από τον μαζικό σε ότι αφορά τις επιλογές και τις δυνατότητες των τουριστών, η ανάπτυξη του παρουσιάζει σεβασμό προς τον πολιτισμό, την παράδοση και το περιβάλλον της κάθε περιοχής που αυτός αναπτύσσεται.

Τέλος, βασικό στοιχείο διαφοράς τους είναι ότι ο εναλλακτικός τουρισμός στοχεύει στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα όπως συμβαίνει στον μαζικό τουρισμό του οποίου κύριο μέλημα του είναι το κέρδος με την ανάπτυξη φθηνών πακέτων διακοπών. Στην επόμενη ενότητα αναφέρονται περισσότεροι παράγοντες που βοήθησαν στην ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ΙΩΑΝΝΟΥ Ε.,2012) (ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ Κ.,2003).

3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΩΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Την περίοδο 1960-1980 η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, στηρίχτηκε στην ζήτηση για τουρισμό διακοπών κυρίως καλοκαιρινής αλλά και χειμερινής περιόδου. Η αύξηση της ζήτησης αυτής καθόρισε και την πολιτική ανάπτυξη τουρισμού από περιοχές που διέθεταν ανάλογους πόρους για να ανταποκριθούν σε αυτή τη ζήτηση. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώθηκαν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και παράμετροι επιρροής της ζήτησης του παγκόσμιου τουρισμού και αντίστοιχα χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη και την οργάνωση υποδομών προσφοράς.

Μετά το 1980 εμφανίστηκε ένας νέος και πολυμερής αριθμός χαρακτηριστικών στα προϊόντα του τουρισμού, τα χαρακτηριστικά αυτά προστέθηκαν στο κυρίαρχο έως τότε προϊόν τουρισμού (ταξίδι διακοπών). Κάποια από αυτά τα προϊόντα προϋπήρχαν, ωστόσο η αύξηση της ζήτησης και του αριθμού τους, η συνεχής εξειδίκευση και τμηματοποίηση τόσο σε υποδομές όσο και σε υπηρεσίες και η διαμόρφωση εξειδικευμένων προϊόντων με ειδική προσφορά και ζήτηση αναπτύχθηκε και πραγματοποιήθηκε μετά το 1980, οδηγώντας στις Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.

Οι Ειδικές Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού εμφανίζουν την ύπαρξη συγκριμένης ζήτησης και διαθέτουν αναπτυγμένες ειδικές υποδομές και υπηρεσίες για τους τουρίστες, και αυτό είναι το βασικό στοιχείο που αυτές διαφέρουν από τον κλασσικό τουρισμό και παρουσιάζονται ως νέα τουριστικά προϊόντα αφού δημιουργούν ειδικά χαρακτηριστικά τόσο στην ζήτηση όσο και στην προσφορά.

Οι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σχετίζονται με τις κοινωνικές αλλαγές και εξελίξεις στον τρόπο διεξαγωγής των ταξιδιών στις χώρες αποστολής, όπως είναι τα νέα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα (αγορά ή κατανάλωση συγκεκριμένων αγαθών που αποτελούν σύμβολα της κοινωνικής ανόδου), η αύξηση ελεύθερου χρόνου και του αριθμού των ετήσιων ταξιδιών (με την αύξηση εισοδήματος, την ποικιλία επιλόγων ταξιδιών, τις ανταγωνιστικές τιμές κλπ.), η στροφή στην παραδοσιακή ζωή και στο περιβάλλον της υπαίθρου (εξαιτίας της αστικοποίησης και της ανάγκης για επαφή με την φύση, την ηρεμία και την μείωση του καθημερινού στρες), οι αλλαγές στα κίνητρα από τα μοναδικά στα ομαδικά (συνδυασμός κινήτρων και δραστηριοτήτων) και η ανάγκη για αναζήτηση του εναλλακτικού (ανάγκη για αυτονόμηση και εκπαίδευση των τουριστών, προστασία του περιβάλλοντος, κοινωνικά υπεύθυνος τουρισμός).

Επίσης, σχετίζονται με τις αλλαγές στα οργανωτικά χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα και τις επιλογές των τουριστών όπως είναι η αλματώδης επέκταση της χρήσης του διαδικτύου (εύκολη πρόσβαση στην πληροφορία, μεγαλύτερες δυνατότητες προώθησης προϊόντων και προορισμών κλπ.), η ελευθερία επιλογών των τουριστών από υποδομές και υπηρεσίες σε χώρες αποστολής (ο εκσυγχρονισμός, η βελτίωση, οι ανταγωνιστικές τιμές, τα ευέλικτα εξειδικευμένα προϊόντα δίνουν πολλές και διαφορετικές επιλογές στον καταναλωτή), οι αλλαγές και οι προσαρμογές στον τουριστικό τομέα στα καινούρια δεδομένα της ζήτησης για ειδικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η ανάγκη για έναν κοινωνικά υπεύθυνο τουρισμό (συνάντηση του ντόπιου με τον σύγχρονο τουρίστα και την ισορροπημένη σχέση μεταξύ τους).

Άλλοι παράγοντες προώθησης του ειδικού εναλλακτικού τουρισμού σχετίζονται με ζητήματα σχετικά με το πρότυπο ανάπτυξης που ακολουθείται στις τουριστικές περιοχές, όπως είναι για παράδειγμα η αμφισβήτηση των οφελών σε περιοχές όπου γίνεται μαζικός τουρισμός διακοπών (παρατηρείται η ανάπτυξη προβληματικών κοινωνικών, περιβαλλοντικών, πολιτισμικών και οικονομικών επιπτώσεων), επιπλέον άλλος παράγοντας είναι οι πιέσεις από κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες- φορείς, το ζήτημα της τοπικότητας στην ανάπτυξη τουρισμού (που προκύπτει ως ένα κοινωνικό αίτημα στις τουριστικές περιοχές που ενισχύει τις θεσμικές διαδικασίες της αποκέντρωσης και αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα της ανάπτυξης των ΕΕΜΤ).

Τέλος, σημαντικό ρόλο της ανάπτυξης και προώθησης των ειδικών εναλλακτικών μορφών είναι το περιβάλλον ως βασική παράμετρος του σχεδιασμού και της πολιτικής του τουρισμού με το ζήτημα προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού. Αυτό αποτελεί την ανάγκη να υπάρξει στις τουριστικές περιοχές ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε περιοχής διαμορφώνοντας παράλληλα όρους για συνεχή ανατροφοδότηση της (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

3.3 ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με την εμφάνιση των ειδικών εναλλακτικών μορφών στον τουρισμό δημιουργήθηκαν διάφορες ομάδες προϊόντων με σκοπό να εξυπηρετήσουν και να ικανοποιήσουν τα ειδικά κίνητρα και ενδιαφέροντα των ταξιδιωτών. Οι ομάδες αυτές παρουσιάζονται ως εξής:

Η **1^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχο κίνητρο τη γνωριμία με την φύση και την ύπαιθρο, η οποία μπορεί να παρουσιάζει στοιχεία όπως διαμονή, αθλητισμό, περιήγηση, παρατήρηση αυτά είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Αγροτουρισμός/Αγροτικός τουρισμός*, στον οποίο οι τουρίστες επιλέγουν να διαμένουν είτε σε ξενοδοχειακό κατάλυμα στην αγροτική περιοχή είτε σε αγρόκτημα ή αγροτικό κατάλυμα (φάρμα ή ράντζο) με την αγροτική οικογένεια ή χωρίς, με σκοπό την παρατήρηση ή και την συμμετοχή στις αγροτικές δραστηριότητες και την διατροφή τους από προϊόντα που φτιάχνονται από τις δραστηριότητες αυτές.

β) *Οικοτουρισμός/Οικολογικός τουρισμός*, ο οποίος συχνά αναφέρεται και ως πράσινο-ήπιος τουρισμός, είναι ένας τύπος υπευθύνου τουρισμού που αναπτύσσεται στην ύπαιθρο σε αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και συμβάλλει στην προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος και στην ήπια τοπική ανάπτυξη. Βασικές δραστηριότητες της μορφής αυτής είναι η παρατήρηση, περιήγηση και η επιστημονική διερεύνηση του φυσικού περιβάλλοντος

γ) *Ορεινός/ Ορειβατικός τουρισμός*, είναι τα ταξίδια τα οποία γίνονται σε ορεινούς όγκους για δραστηριότητες στην ύπαιθρο σε συνδυασμό με ήπιες περιπατητικές, ορειβατικές (ανάβαση, διάσχιση και κατάβαση σε ορεινές τοποθεσίες) ή αθλητικές δραστηριότητες κλπ.

δ) *Χιονοδρομικός τουρισμός/ τουρισμός χιονοδρομικών σπορ*, γίνεται στα χιονοδρομικά κέντρα όπου υπάρχουν οργανωμένες και πολυσύνθετες υποδομές όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια πίστες για χειμερινά σπορ κοντά ή σε απόσταση από ορεινούς οικισμούς.

Η **2^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα τον πολιτισμό, τη θρησκεία, την επιστήμη και την εκπαίδευση. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Πολιτισμικός τουρισμός*, αφορά δραστηριότητες και εμπειρίες που σχετίζονται με τον πολιτισμό όπως είναι η συμμετοχή σε πολιτισμικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ, οι επισκέψεις σε μουσεία και μνημεία, η γνωριμία με τοπικά ήθη, έθιμα, φαγητά, η γνωριμία με την ιστορία και την παράδοση της κάθε περιοχής κλπ.

β) *Θρησκευτικός τουρισμός*, αποτελεί τμήμα του πολιτισμικού τουρισμού και συνδέεται στενά με αυτόν, σχετίζεται με ταξίδια θρησκευτικού ενδιαφέροντος σε τόπους θρησκευτικής λατρείας και με εξερευνήσεις ή επισκέψεις σε περιοχές που έχουν θρησκευτικά μνημεία λόγω της ανάγκης για επαφή, γνωριμία, μελέτη και γνώση της θρησκευτικής παράδοσης και κληρονομίας.

γ) *Εκπαιδευτικός/ Επιστημονικός τουρισμός*, στον οποίο κύρια κίνητρα είναι η εκπαίδευση και η επιστήμη με σεμινάρια, εκδηλώσεις, επισκέψεις, επιστημονικές ανταλλαγές, έρευνες κλπ. Αυτή η μορφή απευθύνεται σε συγκεκριμένη ομάδα ατόμων αυτή των εκπαιδευτών και αυτή των νέων επιστημόνων.

δ) *Αστικός τουρισμός*, είναι τα ταξίδια σε αστικά κέντρα για λόγους όπως είναι οι αγορές (τα ψώνια), οι διακοπές, ο πολιτισμός και γενικότερα η γνωριμία με το αστικό και το πολιτισμικό περιβάλλον της κάθε πόλης που επισκέπτεται ο ταξιδιώτης συνήθως για μικρή διάρκεια.

Η **3^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα τους επαγγελματικούς λόγους. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Συνεδριακός τουρισμός*, είναι αυτός στον οποίο γίνονται οργανωμένες συναντήσεις για άτομα με κοινά ενδιαφέροντα ή επαγγελματικές ιδιότητες με κύριο σκοπό την επιστημονική ενημέρωση ή την ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών μεταξύ τους.

β) *Εκθεσιακός τουρισμός*, γίνεται σε συγκεκριμένους χώρους με την παρουσίαση-έκθεση προϊόντων ή υπηρεσιών και ο στόχος είναι η πληροφόρηση αυτών που θα τα δουν και ίσως η αγορά αυτών που παρουσιάζονται.

γ) *Τουρισμός κινήτρων*, γίνεται κυρίως στον ιδιωτικό τομέα σε στελέχη ή σε συνεργάτες τους και πρόκειται για ένα δωρεάν ταξίδι από την επιχείρηση όπου αυτοί εργάζονται, με στόχο την αναγνώριση και την επιβράβευση αυτών λόγω της επιτυχημένης απόδοσης τους.

δ) *Ατομικό επαγγελματικό ταξίδι*, είναι αυτό που γίνεται για τις ανάγκες μιας επιχείρησης στην οποία εργάζεται ένας επαγγελματίας-πωλητής και γίνεται σε ατομική βάση.

Η **4^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχο κίνητρο τη θάλασσα, η ομάδα αυτή μπορεί να παρουσιάζει στοιχεία όπως διαμονή, αθλητισμό, περιήγηση, παρατήρηση αυτά είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Θαλάσσιος τουρισμός*, έχει ως κίνητρο κάθε δραστηριότητα κοντά στη θάλασσα και στις ακτές της είτε πρόκειται για διακοπές καλοκαιριού (με δραστηριότητες όπως το μπάνιο, η ηλιοθεραπεία κλπ.) είτε πρόκειται για ειδικό ενδιαφέρον που σχετίζεται με την αθλητική ή την πολιτισμική διάσταση.

β) *Τουρισμός γιότινγκ και ιστιοπλοΐας*, στον οποίο η διαμονή και η αναψυχή γίνεται σε εκμισθωμένα σκάφη διαφόρων τύπων με άτομα που έχουν κοινά χαρακτηριστικά και διαμορφώνουν μαζί προγράμματα θαλάσσιας περιήγησης.

γ) *Τουρισμός κρουαζιέρας*, πρόκειται για ταξίδια που γίνονται στην θάλασσα σε διάφορες περιοχές με κρουαζιερόπλοια και συνδυάζει μεταφορά, διαμονή, πολιτισμό, τουρισμό αναψυχής και δραστηριότητες ψυχαγωγίας εν πλω.

δ) *Τουρισμός θαλάσσιων σπορ/ ναυταθλητισμός*, αφορά όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το υγρό στοιχείο, κάποιες από αυτές είναι με σκάφη κανό, με σκάφη καγιάκ, με σχεδία (rafting), το θαλάσσιο σκι, το surfing, με την ιστιοσανίδα το windsurfing ή board sailing, η κωπηλάσια, η ελεύθερη κατάδυση.

Η **5^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα τους κοινωνικούς λόγους, την υγεία και την ποιότητα ζωής. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Κοινωνικός τουρισμός*, εμπεριέχει το σύνολο των τουριστικών υπηρεσιών που διευκολύνουν και ενισχύουν τη συμμετοχή των ασθενέστερων ειδικών κοινωνικοοικονομικών ομάδων όπως είναι οι νέοι, οι αγρότες, οι άνεργοι, οι πολύτεκνοι, τουρισμός για Α.Μ.Ε.Α, τουρισμός τρίτης ηλικίας με υποδομές και δραστηριότητες οι οποίες εξυπηρετούν αυτήν την ομάδα τουριστών με ειδικά χαρακτηριστικά.

β) *Ιαματικός/ Θεραπευτικός τουρισμός*, στον οποίο γίνεται χρήση ιαματικών πηγών ή θεραπειών με σκοπό την πρόληψη, την διατήρηση ή την αποκατάσταση της σωματικής και ψυχικής υγείας του ατόμου.

γ) *Ιατρικός τουρισμός*, αφορά μη υγιή άτομα και ο σκοπός του είναι η παροχή ιατρικών υπηρεσιών για την αποκατάσταση ασθενειών σε ειδικούς χώρους με νοσοκομειακές παροχές και υποδομές.

δ) *Τουρισμός ευεξίας*, πρόκειται για ταξίδια που έχουν στόχο την διατήρηση ή την βελτίωση υγείας με δραστηριότητες αθλητισμού ή υγείας, θεραπείες, spa κλπ.

Η **6^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχο το θεαματικό κίνητρο. Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Τουρισμός καζίνο*, στον οποίο υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες και ειδικές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τα άτομα τα οποία επισκέπτονται το καζίνο.

β) *Τουρισμός θεαματικών πάρκων/ Μουσείων*, έχει σκοπό την ψυχαγωγία των ενδιαφερόμενων μέσα από ειδικά πάρκα και μουσεία ειδικού τύπου τα οποία έχουν πληθώρα αξιοθέατα και καταστήματα σε ένα ενιαίο σύνολο.

γ) *Τουρισμός γκολφ*, συνδυάζεται με διαμονή σε οργανωμένα θέρετρα που διαθέτουν γήπεδα γκολφ και απευθύνεται σε άτομα που ενδιαφέρονται για δραστηριότητες σχετικές με το γκολφ.

δ) *Τουρισμός περιπέτειας*, συνήθως πρόκειται για κάποιον απομακρυσμένο ασυνήθιστο προορισμό υπαίθρου, αφορά ταξιδιώτες με κίνητρα την περιπέτεια με αθλητικές ή περιηγητικές δραστηριότητες όπου συνδυάζουν κάποιο βαθμό κίνδυνου.

ε) *Μεγάλες διοργανώσεις (αθλητικού και πολιτιστικού χαρακτήρα) Mega Events*, πρόκειται για εκδηλώσεις διεθνούς εμβέλειας με συγκεκριμένο θεαματικό χαρακτήρα που διοργανώνονται και λαμβάνουν χώρα για μια μικρής διάρκειας χρονική περίοδο.

Η **7^η Ομάδα** προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα τον παραθερισμό, το οργανωμένο real estate εξοχικών κατοικιών και τη χρονομεριστική μίσθωση (Timesharing). Σε αυτήν την ομάδα έχουμε:

α) *Παραθερισμός*, είναι ο τουρισμός που σχετίζεται με την ενοικίαση ή αγορά μιας εξοχικής κατοικίας ή διαμέρισμα, δηλαδή μιας δεύτερης κατοικίας η χρήση της οποίας είναι για διακοπές, για ξεκούραση ή δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου κλπ.

β) *Οργανωμένο real estate εξοχικών κατοικιών*, είναι η αγορά συνήθως, ή ενοικίαση μιας εξοχικής κατοικίας ή ενός διαμερίσματος σε ένα συγκρότημα κατοικιών με παρόμοια αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, τα όποια μπορεί να διαθέτουν και παράλληλες υποδομές όπως είναι πισίνα, παρκινγκ κλπ. Πρόκειται για περιοχές παραθερισμού ή αστικά κέντρα ή παραδοσιακές τουριστικές περιοχές.

γ) *Χρονομεριστική μίσθωση (Timesharing)*, πρόκειται για την αγορά της χρήσης ενός δωματίου ή διαμερίσματος σε ένα τουριστικό συγκρότημα για κάθε χρόνο για μια συγκεκριμένη περίοδο και ο μισθωτής- τουρίστας έχει τη δυνατότητα χρήσης του για συγκεκριμένο και συμφωνημένο χρονικό διάστημα ή σε μερικές περιπτώσεις (συνήθως με συμφωνία ανταλλαγής διακοπών από εταιρείες) μπορεί να το ανταλλάσσει με άλλα αντίστοιχα διαμερίσματα ή δωμάτια σε διαφορετικές τουριστικές περιοχές. Νέα προϊόντα της χρονομεριστικής μίσθωσης είναι τα *Fractionals*, *Private Residence Clubs*, *Destination Clubs*, *Condo (minium) hotels* και στόχος αυτών είναι να παρέχουν στους ενδιαφερόμενους αγοραστές δικαιώματα τα οποία ποικίλουν παραδείγματος χάρη από την μακροχρόνια μίσθωση έως και την πλήρη κυριότητα (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

3.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι ειδικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως είδαμε παρουσιάζουν πολλά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη του τουρισμού, όπως είναι ο σεβασμός στον χώρο που οι τουρίστες επισκέπτονται, δηλαδή σεβασμός προς τον πολιτισμό και το περιβάλλον της κάθε περιοχής. Άλλωστε ο βιώσιμος σχεδιασμός της ανάπτυξης των ΕΕΜΤ έχει συνδεθεί άμεσα με την βασική αρχή της βιωσιμότητας, που κύριο μέλημα της είναι η ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον.

Επίσης, άλλο χαρακτηριστικό πλεονέκτημα των ΕΕΜΤ είναι η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, των εθίμων, της τοπικής γαστρονομίας και των τοπικών προϊόντων του κάθε τόπου και την αξιοποίηση αυτών. Η ανάδειξη της τοπικότητας και η προστασία του ποιοτικού περιβάλλοντος δίνουν την δυνατότητα σε πολλές περιοχές να αναδειχθούν σε τουριστικούς προορισμούς με σημαντική ζήτηση.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει στους τουρίστες εμπειρίες με ποιότητα και χρώμα εξυπηρετώντας τα ειδικά κίνητρα αυτών, μέσω των διαφορετικών (ομάδων) προϊόντων

που προσφέρει. Ανάλογα με το ειδικό κίνητρο αναπτύσσονται ειδικές υποδομές προσφοράς, ειδικές δραστηριότητες, συγκεκριμένη ζήτηση, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, ειδικό θεσμικό πλαίσιο, διαφημιστική εικόνα, εξειδικευμένοι προορισμοί ώστε να καλύπτουν όλες αυτές τις ειδικές ανάγκες που απαιτούνται.

Επιπλέον, ωφελεί τους πολλούς και τους μικρούς, δημιουργώντας υποδομές ενταγμένες στην τοπική κλίμακα προστατεύοντας την κάθε περιοχή που αναπτύσσεται, έχοντας υπόψη την τουριστική χωρητικότητα και φέρουσα ικανότητα της περιοχής, πράγμα το οποίο δεν συνέβαινε με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού.

Τέλος, συμβάλει στην επιβίωση και αναζωογόνηση της υπαίθρου καθώς οι ΕΕΜΤ θεωρούνται ενεργητικές διακοπές και όχι παθητικές και ο τουρισμός αυτός θεωρείται ήπιος και βιώσιμος (ΙΩΑΝΝΟΥ Ε.,2012) (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ.,ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Θρησκευτικός τουρισμός όπως αναφέρθηκε κατατάσσεται στην ομάδα προϊόντων ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού με κυρίαρχα κίνητρα τον πολιτισμό, την θρησκεία, την επιστήμη και εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει γιατί η θρησκεία αποτελεί τμήμα του πολιτισμού, καθώς ο πολιτισμός και η θρησκεία είναι στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους.

Με τον όρο Θρησκευτικό τουρισμό εννοούνται τα ταξίδια που γίνονται σε τόπους θρησκευτικής λατρείας, αλλά και για επισκέψεις σε τόπους θρησκευτικού ενδιαφέροντος όπου υπάρχουν θρησκευτικά μνημεία, με βασικό σκοπό την επαφή, την γνωριμία, την μελέτη και την γνώση της θρησκευτικής παράδοσης και κληρονομιάς (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Παρατηρείται ότι η θρησκεία είναι η αρχή της δημιουργίας του τουρισμού, δηλαδή από τα αρχαία κιόλας χρόνια η ανάγκη του ανθρώπου να έρθει σε επαφή και επικοινωνία με τον Θεό, έδωσε το κίνητρο στους ανθρώπους και τους ώθησε να κάνουν ταξίδια για να καλύψουν την πνευματική αυτήν ανάγκη.

Ο θρησκευτικός τουρισμός ξεκίνησε από τα αρχαία χρόνια με μετακινήσεις, για διάφορες εορταστικές εκδηλώσεις και αγώνες πολλών πόλεων (Αρχαία Ολυμπία, Δελφούς, Ισθμό) με τους Ολυμπιακούς, τα Πύθια, τα Ίσθμια, τη Νεμέα κλπ., αλλά και για θρησκευτικά πανηγύρια όπως τα Ελευσίνια Μυστήρια. Επίσης, η μετάβαση των αρχαίων Ελλήνων στο μαντείο των Δελφών και της Δωδώνης χαρακτηρίζεται ως ταξίδι Θρησκευτικού-Προσκυνηματικού χαρακτήρα. Επομένως, στην Αρχαία Ελλάδα εμφανίζονται δυο κατηγορίες προσκυνημάτων αυτά που προσέλκυαν μεμονωμένους προσκυνητές και αυτά προσέλκυαν ομάδες προσκυνητών.

Ο Μεσαίωνας θεωρείται σημαντικό σημείο για την ανάδειξη του θρησκευτικού τουρισμού, καθώς οι τουρίστες εκείνης της περιόδου ήταν κυρίως προσκυνητές και το ταξίδι για θρησκευτικούς λόγους, ήταν ο μόνος αποδεκτός λόγος ταξιδιού για εκείνη την περίοδο.

Τον 16^ο αιώνα και μετά αρχίζει η παρακμή γι' αυτά τα ταξίδια, αφού δημιουργείται μια άλλη μορφή μετακίνησης και περιήγησης τώρα όχι για καθαρά θρησκευτικούς σκοπούς, αλλά έχοντας σαν κίνητρο ο ταξιδιώτης να γνωρίσει νέους τόπους και να αποκτήσει νέες εμπειρίες

μένοντας τώρα σε ξενοδοχεία και όχι θρησκευτικούς ξενώνες. Η μορφή αυτή λειτουργεί ως μετάβαση από το μεσαιωνικό προσκύνημα στον σύγχρονο θρησκευτικό τουρισμό. Την περίοδο αυτή διαφοροποιείται ο χαρακτήρας του ταξιδιού, σε σύγκριση με το παρελθόν και αυτό γιατί οι μετακινήσεις για θρησκευτικούς λόγους εμπλουτίζονται από κοσμικά στοιχεία και έντονες αλλαγές που σχετίζονται με νέες κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις, με το συνδυασμό οινοτροφοδοσίας και τις αγορές προϊόντων κατά την διάρκεια του ταξιδιού όπως είναι ενθύμια θρησκευτικού χαρακτήρα κλπ.

Η παραπάνω ιστορική ανασκόπηση παρουσιάζει πως καταγράφεται η εμφάνιση του τουρισμού που σχετίζεται με ταξίδια θρησκευτικού χαρακτήρα. Ο θρησκευτικός τουρισμός θεωρείται από πολλούς ερευνητές υποκατηγορία του πολιτισμικού τουρισμού, λόγω του ότι οι τουρίστες σε οργανωμένα θρησκευτικά ταξίδια επισκέπτονται τουριστικά αξιοθέατα πολιτισμικής σημασίας αλλά και το αντίθετο, καθώς βασικό κομμάτι του πολιτισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την θρησκεία (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του θρησκευτικού τουρισμού σχετίζονται με τους σκοπούς -στόχους, το αντικείμενο, την οργάνωση και διαχείριση, τους τύπους προορισμών και περιοχών, τους τύπους ταξιδιών και τα χαρακτηριστικά στοιχεία του τουρισμού αυτού.

Πιο αναλυτικά, ο στόχος αυτής της μορφής τουρισμού είναι η ανάδειξη, προβολή και προώθηση περιοχών θρησκευτικού χαρακτήρα και αξιοθέατων, ώστε να τα επισκέπτονται άτομα που έχουν το θρησκευτικό ή Προσκυνηματικό κίνητρο ταξιδιού. Το αντικείμενο του θρησκευτικού τουρισμού σχετίζεται με τον ιερό σκοπό που έχει το άτομο για να κάνει κάποιο τελετουργικό ταξίδι, ώστε να ικανοποιήσει πνευματικές και υλικές ανάγκες.

Σε ότι αφορά την διαχείριση και οργάνωση στον θρησκευτικό τουρισμό κυρίως εξειδικεύονται τα ταξιδιωτικά γραφεία που προσφέρουν κάποια πακέτα και η εκκλησία συνήθως αποτελεί τον μεσάζοντα, καθώς μέσω αυτής συνήθως διοργανώνονται τέτοιου είδους ομαδικά ταξίδια.

Επίσης, άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα είναι οι τύποι προορισμών θρησκευτικού τουρισμού που συνήθως είναι εμβληματικοί ιεροί τόποι προσκυνήματος ή θρησκευτικά κέντρα, θρησκευτικοί προορισμοί που συνδέονται με ιστορικά και πολιτισμικά γεγονότα ή ταξίδια σε πανηγύρια, θρησκευτικά φεστιβάλ ή ταξίδια σε φεστιβάλ με την διοργάνωση

θρησκευτικών εκδηλώσεων από την εκκλησιά με την σύνδεση του πολιτισμού, της θρησκείας και της παράδοσης κλπ.

Άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του θρησκευτικού τουρισμού είναι οι τύποι ταξιδιών που σχετίζονται με το λόγο που οι ταξιδιώτες ταξιδεύουν, που μπορεί να είναι είτε για ειδικούς λόγους με συχνότερες επισκέψεις (αναζήτηση ευλογίας, μετάληψη θείας κοινωνίας) είτε για ταξίδια που αφορούν κάποιο συγκεκριμένο γεγονός (πανηγύρι, φεστιβάλ, θρησκευτική γιορτή).

Επιπλέον, υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία των ταξιδιών θρησκευτικού τουρισμού και αυτά είναι το τάμα που αποτελεί Προσκυνηματική διαδικασία για κάποιους ταξιδιώτες και το θρησκευτικό αναμνηστικό που αγοράζουν οι τουρίστες του θρησκευτικού τουρισμού (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΙΑ Ε., 2011).

Τέλος, με βάση τα κίνητρα του ταξιδιώτη υπάρχουν δυο βασικές κατηγορίες που θα μπορούσαμε να διακρίνουμε στον Θρησκευτικό Τουρισμό. Στην πρώτη κατηγορία είναι ο Προσκυνηματικός Τουρισμός, που αφορά προσκυνητές τουρίστες με καθαρά θρησκευτικό κίνητρο, οι οποίοι επισκέπτονται μια περιοχή αποκλειστικά και μόνο για την επίσκεψη στον θρησκευτικό χώρο για προσευχή, για την εκπλήρωση κάποιου τάματος κλπ. Στην δεύτερη κατηγορία είναι ο Τουρισμός Θρησκευτικής Κληρονομιάς, όπου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι με άλλες δραστηριότητες, συνήθως αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικά και πολιτισμικά μνημεία που παρουσιάζουν και κάποιο θρησκευτικό ενδιαφέρον και οι τουρίστες καλύπτουν ανάγκες που σχετίζονται με την γνωριμία, την μελέτη και την γνώση της παράδοσης και κληρονομιάς (ΙΩΑΝΝΟΥ., 2012).

4.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Σε ότι αφορά την *τουριστική προσφορά* ο θρησκευτικός τουρισμός αξιοποιεί και χρησιμοποιεί κληρονομία του παρελθόντος, θρησκευτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα και τουριστικές υποδομές που ανήκουν στον πολιτισμικό τουρισμό, καθώς οι υποδομές θρησκευτικού, εκπαιδευτικού και αστικού τουρισμού είναι τμήματα υποδομών του πολιτιστικού τουρισμού.

Σχετικά με την τοποθεσία ο θρησκευτικός τουρισμός παρουσιάζεται συνήθως σε τόπους και χώρους με ιδιαίτερη φυσική και πολιτισμική ομορφιά, όπου βρίσκονται εκκλησίες, μόνες, εξωκλήσια, ναοί και γενικότερα θρησκευτικά κέντρα και μέρη με θρησκευτικό ενδιαφέρον. Επίσης, στην τουριστική προσφορά έχουμε το συγκοινωνιακό δίκτυο που για ταξίδια εντός της χώρας χρησιμοποιούνται συνήθως πούλμαν, και για τα ταξίδια που γίνονται σε μεγάλα θρησκευτικά κέντρα στο εξωτερικό χρησιμοποιούνται αεροπορικές μεταφορές.

Τα θέλητρα και οι πόροι που συναντάμε στην θρησκευτική τουριστική προσφορά είναι το κλίμα, το οποίο απαιτείται να είναι κάλο κυρίως όταν πρόκειται για τελετές που γίνονται σε ανοιχτό χώρο, το δομημένο περιβάλλον με παραδοσιακούς οικισμούς και χώρους ναών, το φυσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται οι θρησκευτικοί χώροι είναι πλούσιο σε χλωρίδα και πανίδα και ο πολιτισμικός πλούτος με όλα τα θρησκευτικά κειμήλια από το παρελθόν.

Σε ότι αφορά την *τουριστική ζήτηση* παρακάτω παρουσιάζεται η χωρική διάσταση, η χρονική διάσταση, η ταυτότητα των ταξιδιωτών και το τουριστικό πακέτο.

Στις περισσότερες θρησκείες η ζήτηση θρησκευτικών προορισμών σχετίζεται είτε με ιερά κέντρα που συνδέονται στενά με κεφαλή της εκκλησίας, είτε τοποθεσίες στις οποίες έχει γίνει κάποιο θαύμα ή αποκάλυψη και είναι συνδεδεμένες με την παρουσία του Θεού και σε αυτές φυλάσσονται ιερά λείψανα ή αντικείμενα, είτε τοποθεσίες που υπάρχουν ναοί, μόνες κλπ. που συνδέονται με διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις πίστης. Τα ταξίδια αυτά γίνονται όλο τον χρόνο και η διάρκεια τους καθορίζεται από τους επισκέπτες ανάλογα τον θρησκευτικό χαρακτήρα και την ηλικία τους. Μπορεί να είναι άνετα μικρά ταξίδια έως και πολυήμερα με επίπονη οδοιπορία.

Επιπλέον, οι τουρίστες που κάνουν θρησκευτικό τουρισμό ανήκουν σε όλες τις οικονομικοκοινωνικές τάξεις, ταξιδεύουν σε ομάδες και επιζητούν οργανωμένες ξεναγήσεις. Όπως είδαμε υπάρχουν δυο βασικές κατηγορίες θρησκευτικών τουριστών, αυτοί που είναι περισσότερο προσκυνητές (πιστοί) και ταξιδεύουν σε θρησκευτικούς τόπους για καθαρά θρησκευτικούς λόγους και αυτοί οποίοι είναι θρησκευτικά αποστασιοποιημένοι, τουρίστες που ταξιδεύουν σε θρησκευτικούς προορισμούς με κίνητρο τον θαυμασμό, τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και γνώση.

Τέλος, σχετικά με το τουριστικό πακέτο ζήτησης για την διαμονή και την διατροφή δεν υπάρχει κάποιο στοιχείο αυστηρότητας σχετικά με το είδος καταλύματος, τις ανέσεις, την ποσότητα και το είδος φαγητού κλπ. Το ίδιο συμβαίνει και με την μεταφορά δεν απαιτείται κάποια σωματική ταλαιπωρία. Επίσης, σε ότι αφορά τις δραστηριότητες υπάρχουν είτε οι κατεξοχήν θρησκευτικές όπως είναι η προσευχή, η νηστεία, η πραγματοποίηση τάματος και οποιαδήποτε άλλη σχετίζεται με την εσωτερική αναζήτηση και πνευματική ικανοποίηση είτε δραστηριότητες που στοχεύουν στην ικανοποίηση των κινήτρων για περιήγηση, πνευματική καλλιέργεια, αναψυχή κλπ. (ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΑ Ε., 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5º: ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά μοναστήρια, εκκλησίες, εξωκλήσια, ιεροί τόποι, διαδρομές αποστόλων, προσκυνήματα και όλα αυτά μεγάλης θρησκευτικής, πολιτισμικής και αρχιτεκτονικής αξίας. Δημιουργώντας στους επισκέπτες τους έντονα συναισθήματα δέους, περιέργειας αλλά και την δημιουργία κάλυψης αναγκών που σχετίζονται με την αναζήτηση, την περιήγηση, την γνώση, την αναψυχή ή την πνευματική ανάγκη (κατάνυξη και ανάταση).

Στον Ελλαδικό χώρο παρατηρούνται τέτοιοι θρησκευτικοί τόποι τόσο στην Ηπειρωτική Ελλάδα όσο και στα Ελληνικά Νησιά. Με την παρουσία αυτών στα Μετέωρα, στο Άγιον Όρος, στην Πάτμο, στην Κρήτη, στα Νησιά του Αιγίου και του Ιονίου, στην Πελοπόννησο και στην Κεντρική Ελλάδα.

Για τον ορθόδοξο κόσμο στην Ελλάδα υπάρχουν μόνες που θεωρούνται σημαντικοί σταθμοί για τα θρησκευτικά ταξίδια και τον θρησκευτικό τουρισμό και παρουσιάζουν κάτι το μοναδικό, το ατόφιο, το ξεχωριστό. Συνήθως βρίσκονται σε τοποθεσίες με πλούσιο φυσικό περιβάλλον και συχνά είναι χτισμένες πάνω σε αρχαίους ναούς και ιερά, άλλες είναι φτιαγμένες σε απόκρημνους βράχους πάνω σε φαράγγια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική δημιουργώντας στον επισκέπτη τόσο την εικόνα της υπερβάσης του επίγειου όσο και τον θαυμασμό από αρχιτεκτονική άποψη.

Επιπλέον, μνημεία μεγαλειώδης, επιβλητικά ή ταπεινά (ωστόσο περίτεχνα), ανεπανάληπτα, μοναδικά εμφανίζονται στην Ελλάδα, αποτελώντας σύμβολα Χριστιανικής πίστης και Ορθοδοξίας. Υπάρχουν διάφορες Εκκλησίες ή Εξωκλήσια όπου στην εορταστική τους μέρα ακολουθούν περιφορές, έθιμα αλλά και άλλες εκδηλώσεις όπως πανηγύρια με παραδοσιακά ποτά, φαγητά και μουσική.

Στην χώρα μας υπάρχουν πολλές βιβλιοθήκες και μουσεία που φυλάσσονται και συντηρούνται πολλά σημαντικής και ανεκτίμητης αξίας κειμήλια θρησκευτικού χαρακτήρα όπως είναι ιερά σκευή, άμφια, ψηφιδωτά, χειρόγραφα βιβλία, τοιχογραφίες, κινητές εικόνες κλπ., και πολλοί επισκέπτες που κάνουν θρησκευτικό τουρισμό και όχι μόνο ενδιαφέρονται να τα δουν.

Όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν κόμματα του Θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Στην συνέχεια θα γίνει πιο αναλυτική αναφορά περιπτώσεων Θρησκευτικού Τουρισμού στην χώρα μας (DISCOVER GREECE., N.D).

5.2 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Το Άγιο όρος το οποίο οι αρχαίοι το ονόμαζαν Άθω, έχει ύψος 2033μ. και πρόκειται για μια θαυμάσια τοποθεσία στην φύση με μοναδική μαγευτική ομορφιά. Ο Άθωνας είναι ένας πελώριος και ξέχωρος βράχος, για τον όποιο πολλοί ποιητές κάνουν αναφορά στο τεράστιο μεγαλείο και στην αγρία ομορφιά του.

Η χερσόνησος του Άγιου Όρους είναι η ανατολικότερη της Χαλκιδικής χερσονήσου και χωρίζει το Σιγγιτικό κόλπο από το Στρυμωνικό κι από τον κολπίσκο της Ιερισσού, επίσης έχει ένα μικρό λιμάνι, το λιμάνι της Δάφνης.

Η απόμερη και απόκοσμη αυτή γωνία της γης έχει μια σπουδαία ιστορία, αρχικά αποικίστηκε από Ευβοείς και άλλους Έλληνες. Το 493π.Χ ο στρατηγός του Δαρείου Μαρδόνιος έχασε 30 πλοία και 20.000 άντρες στην προσπάθεια του να εισβάλει στην Ελλάδα παραπλέοντας τον Άθωνα εξαιτίας μιας φοβερής τρικυμίας.

Η μοναστική ζωή στο όρος αυτό ξεκίνησε τον 4^ο αιώνα μ.Χ και κατά τον 9^ο αιώνα μ.Χ ο Άθωνας έγινε μεγάλο μοναστικό κέντρο, ο μοναχισμός μεταφυτεύτηκε και εδραιώθηκε σε αυτόν, όταν οι πρώτοι μονάχοι και ασκητές που είχαν ταξιδέψει στην Αίγυπτο, στην Παλαιστίνη και στην Συρία και είχαν δημιουργήσει κοινόβια μονάχων αναγκάστηκαν να αποχωρίσουν όταν έπεσαν στα χέρια αλλόφυλων.

Κατά το δεύτερο μισό του 9^{ου} αιώνα, ο Ιωάννης Κολόμβος έχτισε το πρώτο μοναστήρι στη Μεγάλη Βίγλα και την ίδια περίοδο χωρίστηκαν τα σύνορα του Άθωνα και της Ιερισσού, ενώ επίσης απαγορεύτηκε η είσοδος των λαϊκών και το βουνό έγινε αποκλειστικός τόπος ησυχαστών, όπου στους ασκητές παραχώθηκε η αυτοδιοίκηση του από τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες.

Το 963μ.Χ ίδρυσε τη μεγάλη μόνη της Λαύρας στο όρος ο όσιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης και τον ίδιο αιώνα έγινε η ίδρυση των μόνων Βατοπεδίου και Φιλόθεου. Επίσης, από την εποχή αυτή και μετά το βουνό γέμιζε από Έλληνες, Γερμανούς και Λατίνους καλόγερους. Το πρώτο τυπικό (είδος καταστατικού χάρτη) του Αγίου Όρους κυρώθηκε από τον βασιλιά Ιωάννη Τσιμισκή και το δεύτερο τυπικό από τον Κωνσταντίνο Θ' Μονομάχο, στο οποίο αποκλείστηκαν οι γυναίκες από το Άγιο Όρος.

Το 1313μ.Χ το Άγιο Όρος εντάχθηκε στην πνευματική δικαιοδοσία του πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως και μετά την άλωση αυτής αναγνωρίστηκε η εκκλησιαστική και πολιτική δικαιοδοσία του οικουμενικού πατριαρχείου πάνω στο Άγιο Όρος και η αυτονομία του.

Το 1923 η συνθήκη της Λωζάνης αναγνώρισε την κυριαρχία της Ελλάδας στο Άγιο Όρος, το νομοθετικό διάταγμα της ελληνικής κυβερνήσεως και το Οικουμενικό Πατριαρχείο

επικύρωσαν τον καταστατικό χάρτη του Αγίου Όρους το 1926. Η μοναχική αυτή αγία πολιτεία διοικείται από το άρθρο 105 του συντάγματος του 1975, το σχετικό νομοθετικό διάταγμα του 1975 και τις διατάξεις του καταστατικού χάρτη.

Το Άγιο Όρος περιλαμβάνει 20 ιερές μονές (Ιερά μονή μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου, Ιβήρων, Χαλανδρίου, Διονύσιου, Κουλτουμουσίου, Παντοκράτορος, Ξεροπόταμου, Ζωγράφου, Δοχειαρίου, Καρακάλλου, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρας, Παύλου, Σταυρονικήτα, Ξενοφώντος, Γρηγορίου, Εσφιγμένου, Παντελεήμονος, Κωνσταμονίτου) που είναι κυρίαρχες, βασιλικές, Πατριαρχικές, και Σταυροπηγιακές και διαιρούνται σε κοινόβιες και ιδιόρρυθμες. Σε κάθε μια διοικεί ένα διαρκές συμβούλιο από 8-12 μοναχούς, όπου στα κοινόβια το συμβούλιο ονομάζεται γεροντία και στα ιδιόρρυθμα Ιερή σύναξη των προϊσταμένων. Υπάρχουν επίσης, οι σκήτες, οι καλύβες, τα κελία, τα καθίσματα και τα ησυχαστήρια. Τα τελευταία αποτελούν την πιο αυστηρή μορφή της μοναχικής ζωής και βρίσκονται σε μακρινούς έρημους τόπους.

Στο Άγιο Όρος απαγορεύεται αυστηρά η είσοδος γυναικών, η παραμονή ετερόδοξων ή σχισματικών, η πώληση εικόνων, η διεξαγωγή εμπορίου, η σύσταση σωματείων, η προπαγάνδα και προσηλυτισμός.

Επιπλέον, το Άγιο Όρος έχει πολύτιμες βιβλιοθήκες, πολύτιμα διάφορα έγγραφα που βρίσκονται στις μόνες όπως τα χρυσόβουλλα, μολυβδόβουλλα, τα σιγίλλια, τα πιτάκια, τα αφιερωτήρια, τα δωρητήρια και τα φερμάνια. Σπουδαίας ομορφιάς είναι και οι βυζαντινοί ναοί με τα πολύτιμα κειμήλια, έντυπα, οι φορητές εικόνες, τοιχογραφίες και χειρόγραφα.

Επομένως, το Άγιο Όρος εκτός του ότι αποτέλεσε την ακρόπολη του μοναχισμού παρουσίασε και μια αξιοθαύμαστη καλλιτεχνική ακμή στη χιλιετή ιστορία του, καθώς οι Αγιορείτες μοναχοί υπηρέτησαν δημιουργικά την τέχνη. Βέβαια, το Άγιο Όρος δεν παρουσιάζει μόνο την πολιτιστική κληρονομιά με τα μοναδικά αρχιτεκτονήματα και τα κειμήλια των Ναών, των Ιερών Μόνων και Σκητών άλλα έχει και το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, το τοπίο και τα μέρη που αποτελούν σημαντικό κίνητρο για τον “θρησκευτικό” τουρίστα (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

5.3 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Τα Μετέωρα βρίσκονται στα νότια μέρη από τα βουνά Χάσια και πάνω από δυο κωμοπόλεις την Καλαμάτα και το Καστράκι (Τρικάλων), και είναι μια ομάδα από απότομα και ιδιόρρυθμα βραχόβουνα, τα όποια παρουσιάζουν αξιοθαύμαστο θέαμα. Κάποιοι βράχοι ξεπερνούν σε ύψος τα 300μ. από την επιφάνεια του εδάφους και από την κορυφή αυτών φαίνεται ολόκληρη η πεδιάδα.

Πολλοί επισκέπτες και περιηγητές τα θεωρούν σαν ένα από τα θαύματα της Ανατολής, άλλοι τα παρομοιάζουν με τις πυραμίδες της Αιγύπτου και άλλοι σαν ξεχωριστό θέαμα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στους βράχους αυτούς ήταν κτισμένα 24 μοναστήρια στα όποια υπήρχαν πολλοί μονάχοι που διατηρούσαν αρκετά προνόμια στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Στις μέρες μας σώζονται 5 μοναστήρια που είναι, το μοναστήρι του Αγίου Στέφανου, της Αγίας Τριάδας, του Ρουσάνου ή Αρσάνου, του Βαρλαάμ και της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα που θεωρείται του «κυρίως Μετέωρου». Όλα αυτά χρονολογούνται ότι χτίστηκαν περίπου τον 11^ο ή 12^ο αιώνα.

Παλιά η ανάβαση γινόταν με μικρή γέφυρα που ενωνόταν σε βράχο στο μοναστήρι του Αγίου Στεφάνου, ενώ στα άλλα μοναστήρια γινόταν με ξύλινη ανεμόσκαλα που είχε 100 ή περισσότερα σκαλοπάτια και ήταν στερεωμένη στους βράχους, την οποία όταν την διάσχιζε κάποιος κινούταν στον αέρα. Επίσης, άλλος τρόπος ανάβασης ήταν με βρυζόνι (σκοινένιο δίχτυ) που το τραβούσαν από το πάνω μέρος του μοναστηριού 4-5 καλόγηροι, τυλίγοντας το σκοινί γύρω σε μια ξύλινη ανέμη. Γενικότερα, η ανάβαση τότε ήταν αρκετά ριψοκίνδυνη. Το 1921-1925 δημιουργήθηκαν σκάλες πελεκητές στους βράχους με προφυλακτήρες πέτρινους αρκετά ψηλούς, βέβαια όμως σε πολλούς βράχους που υπήρχαν μοναστήρια η ανάβαση είναι αδύνατη.

Σε κάθε μοναστήρι υπάρχουν χτισμένες στην μνήμη αγίων δύο ή περισσότερες εκκλησίες, όπου στην μία από αυτές υπάρχει χτισμένο σε ένα πολύ κρυφό μέρος στην στέγη, ένα δωμάτιο (σκευοφυλάκιο) στο όποιο φυλάσσονται ιερά λείψανα διαφόρων αγίων, τοποθετημένα σε ασημένια κιβώτια κεντημένα με ελεφαντόδοντο, αρχαία ιερά άμφια, εικόνες

αγίων μεγάλης αξίας, αρχαία βιβλία, χειρόγραφα, αρχαίοι σταυροί και άλλα αρχαία κειμήλια. Επίσης, στους ναούς υπάρχουν εικόνες και τοιχογραφίες βυζαντινής τέχνης.

Σχετικά με την πρόσβαση στα μοναστήρια στα Μετέωρα, παλιά ήταν δύσκολη η μετακίνηση σε αυτά από την Καλαμπάκα, καθώς δεν υπήρχε αυτοκινητόδρομος, ωστόσο σήμερα υπάρχει αυτοκινητόδρομος για όλα τα μοναστήρια.

Τα Μετέωρα πλέον αποτελούν μεγάλο τουριστικό κέντρο για την Ελλάδα και για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού. Μετά το Άγιο Όρος είναι το δεύτερο και σημαντικότερο μοναστικό συγκρότημα του ελληνικού χώρου και οι μονές τους έχουν χαρακτηριστεί από την UNESCO ως μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Κάθε σύγχρονος επισκέπτης-τουρίστας βρίσκει πλέον στα Μετέωρα όλες τις σύγχρονες ανέσεις και τα μέσα για να κάνει τουρισμό εκεί (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

5.4 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η **Αθηνά** αποτελεί τουριστικό προορισμό για αρκετούς επισκέπτες της εντός και εκτός της Ελλάδας, καθώς παρουσιάζει μεγάλο πολιτισμικό, θρησκευτικό, γαστρονομικό, καλλιτεχνικό και φυσικό ενδιαφέρον.

Σχετικά με τον θρησκευτικό τουρισμό στην πρωτεύουσα της χώρας μας, υπάρχουν σημαντικές εκκλησίες βυζαντινές και μεταβυζαντινές. Κάποιες από αυτές είναι:

Η *Μητρόπολη της Αθήνας* βρίσκεται στο κέντρο και είναι αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, χτίστηκε το 1842. Αρχικά τα σχέδια ήταν γοθικού και αναγεννησιακού ρυθμού, όμως στα τέλη 19^{ου} αρχές 20^{ου} έγιναν σημαντικές μετατροπές, προσθήκες εσωτερικά και εξωτερικά που αλλοίωσαν την αρχική του εικόνα, καθώς έγινε τρίκλιτη βασιλική με τρούλο και αποτελεί συνδυασμό νεοκλασικού και ελληνο-βυζαντινού αρχιτεκτονικού ρυθμού. Στο εσωτερικό της παρουσιάζει πολλές αγιογραφίες ενώ σε υπόγεια

κρύπτη σε μαρμάρινη λάρνακα φυλάσσεται το σκήνωμα του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' και της Αγίας Φιλοθέης της Αθηναίας (RELIGIOUSGREECE, N.D).

Η *Παναγιά Γοργοεπήκοος και Αγίου Ελευθέριου* η οποία χρονολογείται τον 13^ο αιώνα είναι βυζαντινού ρυθμού και βρίσκεται απέναντι από την Μητρόπολη. Το όνομα Γοργοεπήκοος είναι βυζαντινή προσωνύμια της Θεοτόκου. Είναι χτισμένη πάνω από τα ερείπια αρχαίου ναού, είναι τετράγωνη και έχει τρούλο.

Ο *Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς* βρίσκεται βορειανατολικά της Ακρόπολης και συγκεκριμένα στους πρόποδες του βράχου της, χρονολογείται τον 11^ο αιώνα. Παρά το γεγονός ότι ανά τους αιώνες έχει υποστεί προσθήκες χάνοντας το βυζαντινό του χαρακτήρα, η αρχαιολογική υπηρεσία το 1979-1980 πραγματοποίησε ενέργειες συντήρησης και ανάδειξης του βυζαντινού αυτού μνημείου και το επανάφερε όσο το δυνατόν στην αρχική του μορφή.

Η *Μεταμόρφωση του Σωτήρος* βρίσκεται στην Πλάκα κάτω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης, χρονολογείται περίπου στα μέσα του 11^{ου} αιώνα και πρόκειται για βυζαντινό ναό. Έχει ελάχιστο γλυπτικό διάκοσμο, σε λίγα σημεία υπάρχουν κάποια κομμάτια τοιχογραφιών που χρονολογούνται των 14^ο -15^ο αιώνα μ.Χ. Σήμερα η εκκλησία είναι εσωτερικά μη επισκέψιμη εκτός από της 6 Αυγούστου που τελείται η Θεία Λειτουργία.

Η *Παναγιά Παντάνασσα* χρονολογείται τον 10^ο αιώνα και βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας στο Μοναστηράκι, θεωρείται βυζαντινό μνημείο. Είναι ο ιερός ναός κοιμήσεως της Θεοτόκου και πιθανόν να είναι ο αρχαιότερος ναός των Αθηνών. Είναι τρίκλιτη βασιλική, εσωτερικά χωρίζεται με πεσσούς και με υπερυψωμένο καμαροσκέπαστο. Σε αυτήν έχουν βρεθεί ευρήματα που είναι κατάλοιπα μεσοβυζαντινού κοιμητηριακού ναού, απομεινάρια μωσαϊκού του 5^{ου} αιώνα μ.Χ, οικοδομικές φάσεις ναού πρώιμων μεταβυζαντινών χρόνων και πολλά κομμάτια τοιχογραφιών του 16^{ου} αιώνα.

Η *Καπνικαρέα* βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας στην Ερμού και είναι βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Χρονολογείται περίπου τον 11^ο αιώνα και το όνομα της πιθανόν το πήρε από τον κτήτορα της (Καπνηκάριος) στα χρόνια του Βυζαντίου. Είναι αφιερωμένη στα εισόδια της Θεοτόκου (εορτάζει 21 Νοεμβρίου), έχει κουφική διακόσμηση, αρχαία και παλαιοχριστιανικά γλυπτά, τρούλο Αθηναϊκού τύπου, έχει βυζαντινές τοιχογραφίες. Εάν και υπέστη ζημιές και κινδύνευσε πολλές φορές τελικά διασώζεται μέχρι και σήμερα.

Οι *Άγιοι Ασώματοι* χρονολογούνται γύρω στα μέσα του 11^{ου} αιώνα και βρίσκονται στο Θησείο. Είναι απλού σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού, στηρίζεται σε τέσσερις κίονες με νάρθηκα, έχει αθηναϊκό τρούλο. Εξωτερικά έχει βυζαντινή τοιχοποιία με λαξευμένη πέτρα περιτοιχισμένη από οπτόπλινθους, ενώ εσωτερικά υπάρχουν φθαρμένες τοιχογραφίες οι οποίες είναι μεταγενέστερες της ανέγερσης του ναού (BYZANTINEATHENS, N.D).

Από την άλλη η **Θεσσαλονίκη** αποτελεί και αυτή πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες, καθώς συγκεντρώνει πολλά χαρακτηριστικά που την αναδεικνύουν σαν τουριστικό προορισμό. Στην Θεσσαλονίκη υπάρχουν πολλά διαφορετικά μνημεία αρχαίων πολιτισμών άλλα και συγχρόνου πολιτισμού.

Η πόλη αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως σταυροδρόμι λαών και ιστορίας, αφού παρουσιάζει ποικιλία διαφόρων πολιτισμών και θρησκειών όπως είναι των Ελλήνων, των Εβραίων, των Τούρκων και των Βουλγάρων.

Υπάρχουν πολλά μνημεία στην Θεσσαλονίκη θρησκευτικού ενδιαφέροντος που προσελκύουν τουρίστες της ομάδας προϊόντων με κίνητρο τον πολιτισμό και την θρησκεία. Εκκλησίες που χτίστηκαν την Βυζαντινή περίοδο και χρησιμοποιήθηκαν από τους Τούρκους ως τζαμιά. Η Θεσσαλονίκη έχει μεγάλης αξίας αλλά και σε αριθμό βυζαντινά μνημεία μετά την Κωνσταντινούπολη και παρουσιάζει Βυζαντινούς Ναούς με μοναδικές πολύμορφες διακοσμήσεις, οι οποίοι αποτελούν τα σημαντικότερα μνημεία από την Βυζαντινή εποχή.

Κάποια από τα βυζαντινά μνημεία είναι ο Άγιος Γεώργιος (Ροτόντα 4^ο αι.), η Παναγία Αχειροποίητος (5^ο αι.), ο Άγιος Δημήτριος (5^ο -7^ο αι), η Άγια Σοφία (7^ο αι.), η Μονή Λαοτόμου (5^ο αι), η Παναγία Χαλκέων (1028-1044), η Αγία Αικατερίνη (1265), οι Άγιοι Απόστολοι (1312), ο Προφήτης Ηλίας (14^ο αι.), ο Άγιος Παντελεήμων (14^ο αι.), ο Άγιος Νικόλαος Ορφανός (14^ο αι.), η Μονή Βλατάδων, Μεταμόρφωσης του Σωτήρα (14^ο αι.) κλπ. Από αυτές σπουδαίο ενδιαφέρον παρουσιάζουν:

Η Παναγία Αχειροποίητος χρονολογείται περίπου τον 5^ο αιώνα και είναι χτισμένη πάνω στα ερείπια ενός λουτρού (ρωμαϊκής κατασκευής), έχει γλυπτό αρχιτεκτονικό διάκοσμο (ιωνικά κιονόκρανα 5^ο αιώνα) και έχουν διασωθεί κάποια διακοσμητικά ψηφιδωτά. Αυτός ο

ναός είναι από τους πρώτους χριστιανικούς ναούς που μετατράπηκε σε τζαμί, το 1430 μετά την άλωση της πόλης ο ναός αποδόθηκε εκ νέου στην χριστιανική λατρεία.

Η *Παναγιά Χαλκέων* είναι χτισμένη σε σχήμα σταυρού, με τρούλο που στηρίζεται στην διασταύρωση των κάθετων καμάρων με ένα ψηλό τύμπανο και είναι κατασκευασμένη όλη με τούβλα. Ο ναός αυτός βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Θεσσαλονίκης.

Ο *Άγιος Παντελεήμων* παρουσιάζει τοιχογραφίες που χρονολογούνται στα τέλη του 13^{ου} με αρχές του 14^{ου} αιώνα. Τον 14^ο αιώνα έγινε πνευματικό κέντρο και συνδέθηκε με την συγγραφική δραστηριότητα των Ελλήνων Θωμά Μάγιστρου και Ματθαίου Βλάσταρη. Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα μετατράπηκε σε τζαμί του Ισαάκ και στις αρχές του 20αίωνα επισκευάστηκε από τους Οθωμανούς.

Ο *Άγιος Νικόλαος Ορφανός* χρονολογείται το 1310-1320 έχει σημαντικό και αξιοθαύμαστο τοιχογραφικό διάκοσμο, ένα από τα σύνολα του διατηρείται στην Θεσσαλονίκη και αποτελεί έργο της ώριμης παλαιολόγιας αναγέννησης. Η μόνη αυτή λειτούργησε και κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας.

Ο ναός των *Άγιων Απόστολων* χρονολογείται 1310-1314 και οι επιγραφές αναφέρουν ως ιδρυτή τον Πατριάρχη Νήφωνα Α'. Ο ναός αυτός αποτελούσε καθολικό μοναστηριού, σώζονται κάποια τμήματα ψηφιδωτών μεγάλου καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος. Περίπου το 1520-1530 έγινε τζαμί.

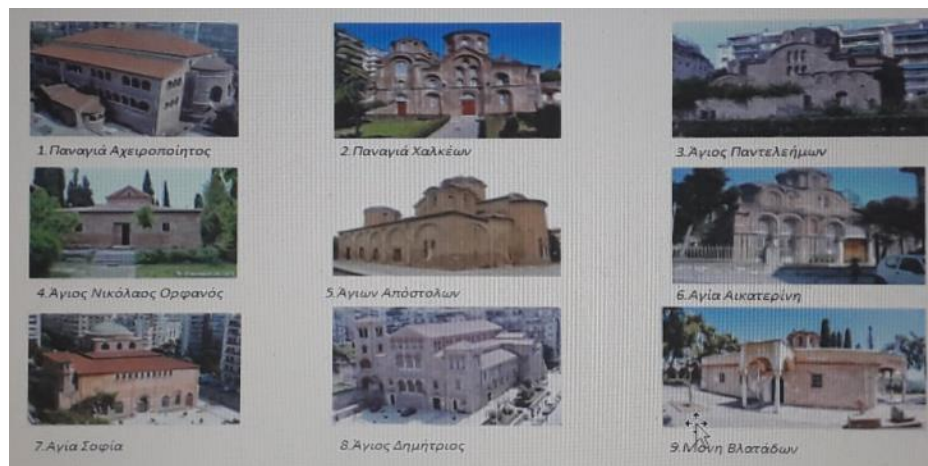
Η *Αγία Αικατερίνη* είναι βυζαντινός ναός χρονολογείται το 1320-1330 και χαρακτηρίζεται από πλούσιο κεραμο-πλαστικό διάκοσμο στις εξωτερικές του επιφάνειες ενώ εσωτερικά διασώζονται τμήματα της αρχικής τοιχογράφησης στο ιερό, τον τρούλο και το νάρθηκα.

Η *Αγία Σοφία* χρονολογείται περίπου στα τέλη του 7^{ου} αιώνα και χτίστηκε στην θέση της κατεστραμμένης από σεισμό πεντάκλιτης βασιλικής του 5^{ου} αιώνα. Στην συνέχεια έγινε καθεδρικός ναός των Λατίνων το 1204-1224, ενώ από το 1523 έως 1913 μετατράπηκε σε τζαμί. Έπειτα το 1890 καταστράφηκε από πυρκαγιά και αναστηλώθηκε το 1907-1909. Ο ψηφιδωτός και γλυπτός διάκοσμος του ναού έχουν κατασκευαστεί σε διαφορετικές περιόδους, όμως οι τοιχογραφίες χρονολογούνται τον 11^ο αιώνα.

Ο *Άγιος Δημήτριος* είναι ο ναός που κατασκευάστηκε στην μνήμη του μεγαλομάρτυρα και πολιούχου της Θεσσαλονίκης Δημητρίου. Πρώτη φορά κατασκευάστηκε το 313 μ.Χ, αλλά βέβαια ξαναχτίστηκε μετά την πυρκαγιά το 612μ.Χ που αποτέφρωσε τον ναό και διατηρήθηκε μέχρι το 1917. Η ουσιαστική αναδόμηση από το ολοκληρωτικό κάψιμο άρχισε το 1926 και τελείωσε το 1948. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου μετά την άλωση της πόλης και μέχρι το 1912 ήταν τζαμί από τους Τούρκους.

Η *Μόνη Βλατάδων* είναι το μοναδικό σε λειτουργία βυζαντινό μοναστήρι της Θεσσαλονίκης, βρίσκεται κοντά στην πύλη που οδηγεί στην Ακρόπολη. Το μοναστήρι αυτό συχνά αναφέρεται σαν Τσαούς μοναστήρι και την ονομασία αυτή την έχει πάρει από τον διοικητή της Θεσσαλονίκης Τσαούς Μπέη, ο οποίος κατασκεύασε τον πύργο της εισόδου του Επταπυργίου το 1431.

Επομένως, κάποιες εκκλησίες της Θεσσαλονίκης που αναφέρθηκαν παραπάνω αλλά και άλλες όπως η εκκλησία του Προφήτη Ηλία, της Κοιμήσης της Θεοτόκου, της Ανάληψης των ταξιαρχών κλπ., η Μητρόπολη της Θεσσαλονίκης που είναι η εκκλησία του Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, αποτελούν κάποια κτίσματα μεγάλης θρησκευτικής, καλλιτεχνικής, πολιτισμικής και ιστορικής αξίας που χρίζουν ενδιαφέροντος για όσους επισκέπτονται την πόλη της Θεσσαλονίκης και έχουν σαν κίνητρο ταξιδιού το πολιτιστικό και το θρησκευτικό κόμματι του τουρισμού (ΑΝΤΩΣΙΔΟΥ Ρ., 2015).

5.5 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σε πολλά Ελληνικά νησιά η θρησκεία και η πίστη εμφανίζονται έντονα και η ανάγκη του θρησκευτικού τουρίστα να τα επισκεφθεί είναι μεγάλη. Ο θρησκευτικός τουρισμός παρουσιάζεται από την Πάτμο, την Κρήτη έως και τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου. Μόνες, μοναστήρια, εκκλησίες είναι χτισμένες πάνω σε πανέμορφες τοποθεσίες φυσικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Επίσης, στις περιοχές αυτές υπάρχουν και μουσεία, βιβλιοθήκες που φυλάσσουν τοιχογραφίες, κινητές εικόνες, βιβλία, χειρόγραφα και γενικότερα κειμήλια μεγάλης αξίας για κάθε περιοχή όπου αυτά εμφανίζονται. Παρακάτω γίνεται αναφορά σε κάποιες περιπτώσεις θρησκευτικού τουρισμού σε προορισμούς ελληνικών νησιών (DISCOVER GREECE., N.D).

5.5.1 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΠΑΤΜΟΣ

Η Πάτμος είναι νησί των Δωδεκανήσων στα νότια της Σάμου, το έδαφος της είναι άγονο, ηφαιστειογενές, βραχώδες και απότομο. Η πρωτεύουσα της Πάτμου είναι η Χώρα και βρίσκεται πάνω σε ύψωμα, στην κορυφή του οποίου είναι χτισμένο το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου. Γύρω από αυτό είναι χτισμένα τα σπίτια της κωμοπόλεως βαμμένα σε λευκό χρώμα και έχουν χαρακτηριστική τεχνοτροπία, δημιουργώντας στην περιοχή ένα τοπίο με ιδιαίτερη γραφικότητα.

Όσο αφορά την ιστορία του νησιού στους αρχαίους χρόνους λατρεύαν την Θέα Αρτέμιδα. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους στέλνονταν στο νησί εξόριστοι πολιτικοί κατάδικοι, εκεί εξορίστηκε ο μαθητής του Χρίστου Ιωάννης ο Θεολόγος και στην Πάτμο έγραψε την αποκάλυψη και πιθανόν και το Ευαγγέλιο του. Το σπήλαιο που κατοικούσε δείχνεται σήμερα στους επισκέπτες και είναι τόπος προσκυνήματος για τους Χριστιανούς. Τον 11^ο αιώνα ιδρύθηκε η μόνη του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, η οποία με τον καιρό έγινε σπουδαία εθνική εστία. Στην μονή αυτή ιδρύθηκε η Πατμιάδα σχολή, που η βιβλιοθήκη της περιέχει σπουδαία κειμήλια, βιβλία και χειρόγραφα (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

Στα μνημεία της παγκόσμιας κληρονομιάς της Unesco συγκαταλέγονται το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, το σπηλαίο της αποκάλυψης και ο ιστορικός οικισμός της Χώρας της Πάτμου από το 1999. Η Πάτμος χαρακτηρίστηκε ως Ιερά νήσος από το νόμο το 1981 και ως ευλογημένος τόπος.

Το νησί της αποκάλυψης αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες-τουρίστες από όλο τον κόσμο, έχει πλούσια και ιδιαίτερη φυσική, πολιτισμική και θρησκευτική κληρονομία. Είναι μια μοναδική εμπειρία για τους πιστούς που επισκέπτονται το μοναστήρι, το ιερό σπήλαιο και τις εκκλησίες του νησιού δίνοντας τους μια θεϊκή και μυστηριακή αύρα. Επιπλέον, η Πάτμος εκτός από το πολιτισμικό και θρησκευτικό ενδιαφέρον, παρουσιάζει ένα εξαιρετο φυσικό τοπίο με ποικιλία από ακτές, κόλπους, ακρωτήρια, λιμενίσκους, όρμους και βράχους με διάφορες μορφές και σχήματα που εντυπωσιάζουν τους επισκέπτες

Τέλος, τα μονοπάτια του νησιού δίνουν μια ξεχωριστή εμπειρία στον επισκέπτη να γνωρίσει την διαχρονική Πάτμο της φύσης, της παράδοσης και του πολιτισμού (ΤΑ ΝΕΑ, 2020).

5.5.2 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΤΗΝΟΣ

Η Τήνος είναι νησί των Κυκλάδων και χωρίζεται με στενούς πορθμούς από την Άνδρο και την Μύκονο. Το έδαφος της είναι ορεινό με μικρές κοιλάδες, οι οποίες είναι εύφορες, έχει τρεχούμενα νερά παρά το πετρώδες της έδαφος και σε σύγκριση με τα άλλα νησιά των Κυκλάδων η Τήνος παλιά είχε άφθονα νερά γι' αυτό και λεγόταν Ύδρουσα. Επίσης, λεγόταν και Οφιούσα από τις πολλές οχιές που είχε η περιοχή.

Στην Τήνο το κλίμα είναι υγιεινό, το καλοκαίρι είναι δροσερό και τον χειμώνα ήπιο και η θερμοκρασία του μετριάζεται από τους ανέμους που πνέουν από το ανοιχτό πέλαγος.

Στην αρχαιότητα το νησί είχε πολλά δάση, τώρα τα πιο συνηθισμένα δέντρα που έχει είναι η ελιά, η συκιά, η μουριά, και τα εσπεριδοειδή. Στην Τήνο επίσης καλλιεργείται η άμπελος, η ντομάτα, τα όσπρια, τα δημητριακά και τα σκόρδα. Έχει οικόσιτη κτηνοτροφία, πρόβατα, χοίρους και μοσχάρια. Πλούτος της περιοχής είναι τα χρωματιστά μάρμαρα της.

Η Τήνος είναι γνώστη για τον ιερό ναό της Θεοτόκου και την θαυματουργή εικόνα της, η οποία εικόνα παρασταίνει τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου (Ευαγγελίστρια της Τήνου). Η ιστορία για την εύρεση έχει ως εξής:

Το 1822 η μοναχή Πελάγια είδε στον ύπνο της Θεοτόκο πολλές φορές και τη διέταξε να παρουσιαστεί στους δημογέροντες να τους πει να σκάψουν στο κτήμα του Δοξαρά να βρουν την εικόνα της και να χτίσουν ναό και ενώ έσκαψαν η εικόνα δεν βρέθηκε. Το μόνο που βρήκαν εκεί ήταν τα θεμέλια ενός αρχαίου ναού και ξεροπήγαδο. Μετά από μερικούς μήνες εμφανίστηκε στην περιοχή η νόσος της πανούκλας και οι κάτοικοι για την εξιλέωση της Θεοτόκου αποφάσισαν να χτίσουν έναν μικρό ναό στο κτήμα του Δοξαρά και παρατήρησαν ότι το ξεροπήγαδο ήταν γεμάτο δροσερό νερό κατά την ιεροτελεστία της θεμελιώσεως της. Αυτό έκανε τους κατοίκους να προσφέρουν χρήματα και προσωπική εργασία για να τελειώσει η ανοικοδόμηση του ναού. Ο ναός ήταν έτοιμος το 1823, εκείνη την περίοδο στις 30 Ιανουάριου βρήκαν την εικόνα της Ευαγγελίστριας και λίγες μέρες μετά η πανούκλα εξαφανίστηκε από την Τήνο, το γεγονός αυτό διαδόθηκε σε ολόκληρη την χώρα.

Ο μεγάλος ναός της Παναγίας της Τήνου ανοικοδομήθηκε στην ίδια θέση που σήμερα είναι πανελλήνιο προσκύνημα. Ο Ιερός αυτός ναός γιορτάζει στις 25 Μαρτίου και κυρίως στις 15 Αυγούστου κάθε χρόνο. Τα θαύματα που έγιναν από την εύρεση της μέχρι σήμερα είναι αναρίθμητα. Η Ευαγγελίστρια έγινε και προστάτης της τέχνης και των γραμμάτων. Η εκκλησιά της Τήνου αποτελεί προορισμό αρκετών Χριστιανών προσκυνητών, από μια ερευνα του Πανελληνίου Ιδρύματος της Ευαγγελίστριας της Τήνου παρατηρήθηκε ότι κάθε χρόνο την περίοδο Μαρτίου-Οκτωβρίου την επισκέπτονται περίπου ενάμιση εκατομμύριο επισκέπτες ενώ την χειμωνιάτικη περίοδο την επισκέπτονται περίπου χίλιοι πεντακόσιοι επισκέπτες παρά τις καιρικές συνθήκες, αυτό την καθιστούν ως το πρώτο θρησκευτικό προορισμό της Ελλάδας (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

5.5.3 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΜΗΛΟΣ

Το νησί της Μήλου βρίσκεται νοτιοδυτικά των Κυκλάδων και θεωρείται χαμηλό νησί καθώς όλα τα υψώματα της, εκτός από τον Προφήτη Ηλία που έχει ύψος 751 μέτρα και μια άλλη κορυφή (το Χονδρό βουνό) που έχει ύψος 636 μέτρα, είναι κάτω των 400 μέτρων. Στην Μήλο χαρακτηριστικό είναι το φυσικό της Λιμάνι (Αδάμαντας) ένα από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου και το οποίο μαζί με τον ορυκτό της πλούτο αποτέλεσαν σημαντικό ρόλο στον πολιτισμό, την ιστορία, την οικονομία και την εξέλιξη του νησιού.

Σε σχέση με τα άλλα Κυκλαδίτικα νησιά, η γεωλογική σύσταση της μήλου είναι ηφαιστιογενή και δεν έχει δάση, ούτε πλούσια βλάστηση, τρεχούμενα νερά και ποτάμια αλλά έχει πολλές ωραίες παραλίες με αμμουδιά, καταγάλανα νερά και κόκκινα, κίτρινα και μαύρα βράχια.

Όσο αφορά τον θρησκευτικό τουρισμό, στο νησί οι επισκέπτες του έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν τους τόπους λατρείας του νησιού και να επισκεφθούν το μοναδικό πρωτοχριστιανικό μνημείο των Κατακομβών, αρκετές εκκλησίες, μοναστήρια (Αγία Μαρίνα 1672, Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου του Σιδεριανού 1582) και εξωκλήσια.

Ο Χριστιανισμός στην Μήλο εμφανίζεται τον 1^ο αιώνα και δημιουργούνται οι κατακόμβες στο νησί, οι οποίες είναι οι μεγαλύτερες στον ελλαδικό χώρο και οι πιο αξιόλογες σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελούν το πρώτο κοινοτικό νεκροταφείο των πρώτων Χριστιανικών χρόνων στην Μήλο. Ανακαλύφθηκαν από αρχαιολόγους και έγιναν γνωστές το 1840. Αρχικά ήταν τρεις μεγάλες ανεξάρτητες υπόγειες στοές σκαλισμένες στο πορώδες ηφαιστειογενές πέτρωμα και κάθε μια συνδεόταν με άλλες μικρότερες. Τον 20^ο αιώνα κατασκευάστηκαν νεότερες διανοίξεις οι οποίες συγκοινωνούν με τις τρεις κεντρικές στοές. Στο εσωτερικό των κατακομβών δεξιά και αριστερά στους τοίχους υπάρχουν σκαμμένες αψίδες, καθώς και στο πάτωμα ανοίγονταν οι τάφοι και σήμερα σώζονται 126 υπολογίζοντας μάλιστα ότι σε αυτές έχουν ταφεί χιλιάδες νεκροί. Επίσης, στους τάφους σημαντικών προσώπων ζωγράφιζαν χριστιανικά σύμβολα και χάραζαν επιγραφές. Στην δεύτερη κατακόμβη υπάρχει μια τέτοια επιγραφή «Πρεσβυτέρων», σε αυτήν υπάρχει και τάφος σκαλισμένος στο βράχο σε μορφή σαρκοφάγου. Είναι πιθανόν σε αυτόν τον τάφο να είχε ενταφιαστεί ένας από τους πρώτους χριστιανικούς μάρτυρες και οι πρώτοι χριστιανοί στις λειτουργίες τους τον χρησιμοποιούσαν ως Αγία Τράπεζα. Οι κατακόμβες εκτός από κοιμητήριο ήταν και τόπος λατρείας. Βέβαια, μετά την θεσμοθέτηση της ανεξιθρησκείας οι δραστηριότητες στις κατακόμβες σταμάτησε.

Επιπλέον, κοντά στην παραλία του Αδάμαντα υπάρχει η εκκλησία της Αγίας Τριάδας (τρίκλιτη βασιλική), η οποία χτίστηκε το 842μ.Χ. μετά την εικονομαχία και λειτουργεί σε αυτήν το Εκκλησιαστικό Μουσείο της Μήλου, πινακοθήκη της αγιογραφικής παράδοσης του νησιού με εικόνες από τον 14^ο αιώνα.

Πολλοί είναι αυτοί οι οποίοι επισκέπτονται το νησί της Μήλου μόνο και μόνο για να δουν τις μοναδικές αυτές κατακόμβες και στόχος του νησιού είναι η προστασία αυτών και η καθιέρωση τους ως παγκόσμιο Προσκυνηματικό κέντρο (ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ, Ν.Δ).

5.5.4 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Η Κέρκυρα είναι το μεγαλύτερο νησί του Ιονίου Πελάγους. Η πόλη της Κέρκυρας ανάμεσα στα νέα της κτήρια διατηρεί και το βενετσιάνικο ρυθμό καθώς υπάρχουν ακόμα κτήρια από την εποχή της βενετοκρατίας όπως το θέατρο, το δημαρχείο κλπ. Ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα που είναι ο πολιούχος του νησιού και φυλάσσονται τα ιερά λείψανα του μέσα στο ναό, βρίσκεται ανάμεσα στα κτίρια που ξεχωρίζουν στο νησί. Η μνήμη του αγίου γιορτάζεται κάθε χρόνο με ιδιαίτερη λαμπρότητα (12 Δεκεμβρίου) και το σκηνώμα του Αγίου λιτανεύετε στην Κέρκυρα τέσσερις φορές τον χρόνο (Την Κυριακή των Βαΐων, το Μεγάλο Σάββατο, 11 Αυγούστου και την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου).

Ολόκληρο το νησί της Κερκύρας παρουσιάζει μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον με τα βενετσιάνικα κτίρια, με τα λείψανα των φρουρίων, με την έπαυλη «Μόν Ρεπό» που περιλαμβάνεται από μεγάλο κήπο και με το περήφανο ανάκτορο Αχίλλειο κλπ. Επίσης, αξιοθέατα είναι το Ποντικονήσι κι η Παλαιοκαστρίτσα, ενώ μεγάλης αξία αποτελεί το γεγονός ότι σε αυτό το νησί είναι θαμμένος ο Καποδίστριας και σ' αυτό άφησε και την τελευταία του πνοή ο εθνικός ποιητής Διονύσιος Σολωμός (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

Σχετικά με τον Θρησκευτικό τουρισμό στο νησί πολλοί είναι οι επισκέπτες οι οποίοι πηγαίνουν στην Κέρκυρα για να δουν τις Ελληνικές ορθόδοξες εκκλησίες και άλλα μνημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Στο νησί υπάρχουν πολλές βυζαντινές, μεταβυζαντινές εκκλησίες, ο καθεδρικός ναός στην πόλη της Κέρκυρας, μοναστήρια και πολλές μικρές εκκλησίες στην ύπαιθρο και στα γύρω χωριά. Τα περισσότερα από αυτά είναι διακοσμημένα με τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, αγιογραφίες και εικόνες σημαντικής θρησκευτικής, πολιτιστικής και καλλιτεχνικής αξίας που μαρτυρούν την πίστη και την παράδοση της περιοχής. Επιπλέον, μέσα από αυτά τα έργα τέχνης φαίνεται η σύνδεση της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Πολλοί προσκυνητές και ενδιαφερόμενοι τουρίστες για την βυζαντινή τέχνη επισκέπτονται την άνοιξη και το καλοκαίρι τις 800 εκκλησίες της. Κάποιες από τις εκκλησίες και μονές του νησιού είναι ο *Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος* (1480) , η *Παναγία των Ξένων-Φανερωμένη* (αρχές 18^ο αιώνα), *Άγιος Νικόλαος των Γερόντων* (αρχές του 16^{ου} αιώνα), η *Σπηλιώτισσα και Άγιος Βλάσσιος* (1577), η *Παναγία Κρεμαστή και Άγιος Ιάκωβος* (16^ο αιώνα), η *Μονή της Πλατυτέρας* (1714), ο *Ναός του Παντοκράτορα* (αρχές του 16^{ου} αιώνα), η *Μονή Αγίου Φραγκίσκου* (αρχή 13^{ου} αιώνας, καθολική), η *Μονή Παναγιάς Τενέδου* (αρχές 18^{ου} αιώνα), ο *Ναός Αγίου Ιακώβ- Duomo* (τέλη 16^{ου} αιώνα) κλπ.

Γενικότερα, σε όλη την Κέρκυρα υπάρχουν θρησκευτικά κτήρια και μνημεία από διάφορους πολιτισμούς και θρησκείες που πέρασαν μέσα από τους αιώνες σε αυτήν την περιοχή και συνυπάρχουν ειρηνικά (CORFUGUIDE, N.D).

5.5.5 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ

Η Κεφαλονιά είναι το πιο ορεινό νησί του Ιονίου, βρίσκεται απέναντι στην είσοδο του Κορινθιακού κόλπου ανάμεσα στην Ζάκυνθο και την Λευκάδα και χωρίζεται σε τέσσερις επαρχίες οι οποίες είναι, η Κραναία (Κρασιά) με πρωτεύουσα το Αργοστόλι, η Πάλλη με πρωτεύουσα το Ληξούρι, η Σάμη με πρωτεύουσα τη Σάμη και η Ιθάκη με πρωτεύουσα το Βαθύ (ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Δ., 1978).

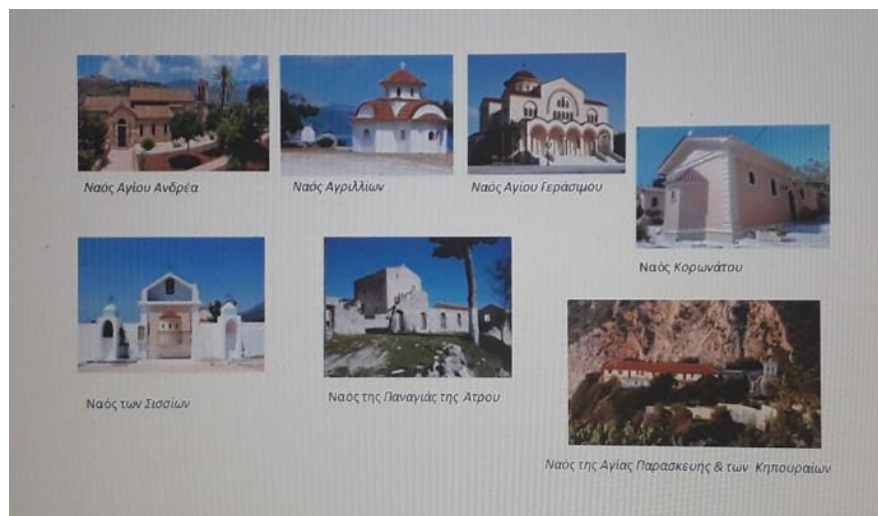
Σχετικά με τον θρησκευτικό τουρισμό η Κεφαλονιά είναι ένα νησί που προσφέρει μοναδικά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, εκκλησίες, μοναστήρια, εξωκλήσια και άλλα έργα τέχνης της βυζαντινής παράδοσης που μπορούν να κερδίσουν το ενδιαφέρον του ‘‘θρησκευτικού’’ τουρίστα και όχι μόνο.

Το εκκλησιαστικό μουσείο (1988) που υπάρχει στο μοναστήρι του *Αγίου Ανδρέα* έχει πολλά εκθέματα, αγιογραφίες, εικόνες και άλλα σημαντικά θρησκευτικά κειμήλια. Το μοναστήρι του αγίου Ανδρέα είναι βυζαντινό και κοσμείται με υπέροχες τοιχογραφίες. Επίσης, άλλα σημαντικά μοναστήρια της περιοχής είναι των *Αγριλλίων* (1722), του *Κορωνάτου* (τέλη 15^{ου} αιώνα), των *Σισσίων* (του 13^{ου} αιώνα μέσα στο οποίο φυλάσσονται αξιόλογες βυζαντινές εικόνες), της *Παναγίας της Άτρου* (τον 8^ο αιώνα είναι το αρχαιότερο μοναστήρι της Κεφαλονιάς έχει φρουριακή αρχιτεκτονική), της *Αγίας Παρασκευής* και των *Κηπουραίων* (βρίσκεται σε

πανέμορφη τοποθεσία, χτίστηκε τον 17^ο αιώνα και έχει πολλές μεταβυζαντινές εικόνες, εκκλησιαστικά κειμήλια και λείψανα Αγίων).

Πολλές εκκλησίες και εξωκλήσια υπάρχουν σε όμορφα τόπια της περιοχής που προσφέρουν στους επισκέπτες ξεχωριστές πεζοδρομιακές διαδρομές.

Σπουδαίο ενδιαφέρον παρουσιάζει βέβαια το μοναστήρι του *Αγίου Γεράσιμου* το οποίο χτίστηκε τον 16^ο αιώνα από τον ίδιο τον Άγιο Γεράσιμο, ο οποίος είναι και προστάτης του νησιού. Η ιερή μόνη του βρίσκεται δυτικά του Αργοστολίου στην περιοχή Ομαλών. Μέσα στην μονή φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου. Το οικοδομικό συγκρότημα περιλαμβάνει το μοναστήρι με το καθολικό της μονής και την καινούρια εκκλησία που χτίστηκε μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1953. Στο εσωτερικό της παλιάς εκκλησίας της μονής υπάρχει είσοδος για το σπήλαιο στο οποίο ασκήτευε ο Άγιος Γεράσιμος 5 χρόνια και 11 μήνες. Οι Κεφαλλονίτες τιμούν την μνήμη του με ιδιαίτερη λαμπρότητα κάνοντας λιτανείες δυο φορές τον χρόνο, στις 16 Αυγούστου (ημέρα Θανάτου) και στις 20 Οκτωβρίου (η γιορτής του) ημέρα ανακομιδής των λειψάνων του (ΕΚΕΦΑΛΟΝΙΑ, 2014).

5.5.6 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΖΑΚΥΝΘΟ

Η Ζάκυνθο είναι ένα από τα νησιά των Επτανήσων και είναι το τρίτο σε έκταση νησί μετά την Κεφαλονιά και την Κέρκυρα. Οι κάτοικοι του νησιού τους καλοκαιρινούς μήνες ζουν κυρίως από τον τουρισμό, ενώ τον χειμώνα από την γεωργία.

Στην Ζάκυνθο υπάρχουν πολλές θρησκευτικές παραδόσεις και μέσα στους αιώνες γίνονταν λαϊκές εορτές θρησκευτικού χαρακτήρα που υπάρχουν μέχρι και στις μέρες μας. Οι πιο σημαντικές εορτές είναι του Αγίου Διονύσιου, οι αποκριές και το Πάσχα.

Στο νησί υπάρχουν πολλές εκκλησίες και μοναστήρια. Η μεγαλύτερη εκκλησία του νησιού είναι του Αγίου Διονύσιου ο οποίος είναι ο προστάτης του νησιού και βρίσκεται στην παραλία της Ζακύνθου. Εξωτερικά το ψηλό καμπαναριό του ξεχωρίζει από πολλά κτίρια και φαίνεται σε όλο το λιμάνι, ενώ εξωτερικά δεν έχει άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, το εσωτερικό του είναι γεμάτο ιδιαίτερες τοιχογραφίες, πολυελαίους και χρώματα. Μέσα στην εκκλησία υπάρχει φιλοτεχνημένη η ανάγλυφη οστεοθήκη όπου φυλάσσονται τα οστά του Αγίου Διονύσιου, τα οποία είναι ένα από τα τρία άφθαρτα λείψανα στο Ιόνιο. Το καμπαναριό του τη νύχτα φωτίζεται από αναρίθμητα φώτα.

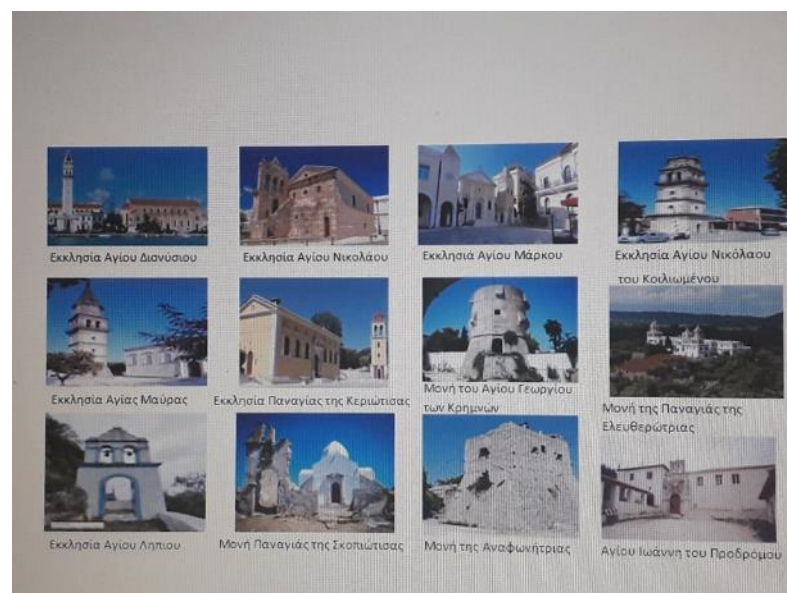
Άλλες εκκλησίες είναι του Αγίου Νικολάου στο Μωλο ενετικού ρυθμού που σώθηκε από τον σεισμό του 1953, ανοικοδομήθηκε διατηρώντας τα χαρακτηριστικά που είχε σε αναγεννησιακό ρυθμό (εκτός από το καμπαναριό σε βυζαντινό ρυθμό) και είναι το παλαιότερο κτήριο στην πλατεία Σολωμού αφού χρονολογείται τον 17^ο αιώνα. Στο εσωτερικό του υπάρχουν τα άμφια του του Αγίου Διονυσίου.

Επίσης, η εκκλησία του Αγίου Μάρκου (είναι μικρών διαστάσεων και είναι η μοναδική καθολική εκκλησία του νησιού), η εκκλησία του Αγίου Νικόλαου του Κοιλιωμένου (είναι τεράστιων διαστάσεων έχει ένα μεγάλο καμπαναριό το οποίο είναι με τετράγωνη βάση και έχει τέσσερις ορόφους, στον τρίτο όροφο έχει δυο αψίδες και στον τελευταίο υπάρχουν πολυάριθμες ανάγλυφες διακοσμήσεις), η εκκλησία της Αγίας Μαύρας (η εικόνα στην μνήμη της αγίας ξεχωρίζει στο εσωτερικό της εκκλησίας χρονολογείται τον 3^ο αιώνα, επίσης στο εσωτερικό της εκκλησίας έχει πολλές τοιχογραφίες), η εκκλησία της Παναγίας της Κεριώτισσας (βρίσκεται στο χωριό Κερί που είναι στην νότια πλευρά του νησιού και έχει μεγάλο καμπαναριό), η εκκλησία του Αγίου Ληπιου (είναι ένα εκκλησάκι πάνω σε λόφο και έχει ένα μικρό καμπαναριό, βρίσκεται στην περιοχή Καλαμάκι).

Στην Ζάκυνθο υπάρχουν και πολλά μοναστήρια όπως είναι το μοναστήρι της Παναγίας της Σκοπιώτισσας (χτίστηκε τον 15^ο αιώνα σε βυζαντινό ρυθμό στο εσωτερικό του έχει πολλές τοιχογραφίες, φτιάχτηκε προς τιμή της Παναγίας, στην κορυφή του όρους Σκοπός, πάνω στα ερείπια του αρχαίου ναού της Αρτέμιδας και είναι μέσα στην φύση), το μοναστήρι της

Σπηλιώτισσας (χρονολογείται τον 16^ο αιώνα και είναι τοποθετημένο σε πλούσιο φυσικό περιβάλλον και μοιάζει να έχει χτιστεί στην άκρη του γκρεμού), το μοναστήρι της Υπεράγαθου (είναι του 17^{ου} αιώνα και βρίσκεται μέσα στην φύση στο χωριό Κοιλιομένου), το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου των Κρημνών (είναι χτισμένο πάνω σε ένα μικρό ακρωτήριο και είναι ενετικού ρυθμού), το μοναστήρι της Αναφωνήτριας (έχει έναν μεσαιωνικό πύργο του 15^{ου} αιώνα που φαίνεται από την είσοδο, ο οποίος έχει στην κορυφή τέσσερις αγίδες, έναν σταυρό και χρησιμοποιείται ως καμπαναριό, επίσης το εσωτερικό του έχει πολλές τοιχογραφίες και εικόνες, εκεί έζησε το μοναχικό του βίο ο Άγιος Διονύσιος), το μοναστήρι της Παναγίας της Ελευθερώτριας (εξωτερικά μοιάζει περισσότερο με κάστρο παρά με μοναστήρι, έχει χαρακτηριστικά χρώματα είναι λευκό με κόκκινο και είναι σε τοποθεσία πλούσια σε βλάστηση), το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (είναι μεταβυζαντινό βρίσκεται βόρεια από τις Αλυκές, μέσα σε αυτό υπάρχουν εικόνες μεγάλης αξίας και άλλα πολύτιμα έργα όπως ένα ξύλινο προσκυνητάρι).

Η Ζάκυνθος είναι και αυτή ένα από τα νησιά του Ιονίου που μπορεί να αναδείξει τον θρησκευτικό τουρισμό και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του “θρησκευτικού” τουρίστα, καθώς παρουσιάζει πληθώρα θρησκευτικών σημείων με ιδιαίτερο φυσικό, θρησκευτικό και πολιτισμικό περιεχόμενο (ZANTEISLAND, N.D).

5.5.7 ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ Η ΚΡΗΤΗ

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας χωρίζεται σε τέσσερις νομούς, τον νομό του Ρέθυμνου, του Ηρακλείου, του Λασιθίου και τον νομό των Χανίων.

Είναι ένας τόπος στον οποίο συνεχώς αναπτύσσεται ο Θρησκευτικός τουρισμός, καθώς σε αυτόν υπάρχουν μοναστήρια, τόποι προσκυνήματος, μνημεία δογμάτων και άλλων θρησκειών, κειμήλια και πολλά έθιμα. Συνεπώς, όλα αυτά αποτελούν στοιχεία που μπορούν να δημιουργήσουν στην περιοχή αυτή τουριστικό προϊόν, που να σχετίζεται με την ομάδα προϊόντων που έχουν ως κίνητρο την θρησκεία, τον πολιτισμό κλπ.

Η Κρήτη συγκεντρώνει πλήθος επισκεπτών που θέλουν να έρθουν σε επαφή με τις εκκλησίες, τους ιερούς ναούς και τα εξωκλήσια που είναι ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και τεχνοτροπίας, δίνοντας τους την ευκαιρία να πλησιάσουν το Θείο. Επιπλέον, στην Κρήτη τα μοναστήρια και οι μοναστηριακοί τόποι που συνδέονται με την φύση και την παράδοση αποτελούν και αυτοί σημαντικά αξιοθέατα στην περιοχή.

Με την εκκλησία και την ορθόδοξη παράδοση είναι συνδεδεμένα επίσης τα Ιερά Προσκυνημάτα, οι Προσκυνηματικοί χώροι αλλά και τα μουσεία που υπάρχουν σε αυτά, τα οποία φυλάσσουν ανεκτίμητα κειμήλια μιας μακραίωνης χριστιανικής παράδοσης.

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποιοι θρησκευτικοί χώροι ανά νομό στην περιοχή της Κρήτης που αξίζει να επισκεφθεί όποιος ενδιαφέρεται να κάνει Θρησκευτικό τουρισμό στο νησί αυτό. Κάποιοι από αυτούς είναι:

Στον **νομό Ρεθύμνου** συναντάμε την *Μονή Αρκαδίου* και την *Μονή Πρεβέλης*. Η πρώτη βρίσκεται Βορειοδυτικά του Ψηλορείτη (σε υψόμετρο 500μ.), αποτελεί έργο της ενετοκρατίας και αυτό γιατί παρουσιάζει πολλά στοιχεία αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής. Η μονή αυτή καθιερώθηκε ως ιστορικό σύμβολο αφού την επανάσταση του 1866-1869 ο Κωστής Γιαμπουδάκης ανατίναξε ολόκληρο το μοναστήρι μετατρέποντας το σε σύμβολο της Ελευθερίας.

Η δεύτερη μονή βρίσκεται δυτικά από τις εκβολές του Κουρταλιώτη ποταμού σε ένα καταπράσινο τοπίο, σε βραχώδη τοποθεσία. Το καθολικό της είναι αφιερωμένο στον Ιωάννη τον Πρόδρομο και η καμπάνα της χρονολογείται 1594, ενώ τρία χιλιόμετρα μετά υπάρχει το πίσω μοναστήρι της Πρεβέλης, η καμπάνα του χρονολογείται το 1629 και το καθολικό είναι αφιερωμένο στον Ιωάννη τον Θεολόγο τον Ευαγγελιστή. Η μονή Πρεβέλης χρονολογείται περίπου 16^ο με 17^ο αιώνα, στο εσωτερικό της υπάρχει ένας ολόχρυσος Σταυρός με τίμιο ξύλο και πολύτιμους λίθους ο οποίος θεωρείται θαυματουργός. Στην μονή υπάρχει επίσης βιβλιοθήκη και μουσείο που περιέχει εκκλησιαστικά κείμενα, άμφια, κτητολόγια κλπ.

Στον **νομό Λασιθίου** βρίσκεται η Μονή Καψά και η Μονή Παναγιάς Κεράς. Η *Μονή Καψά* ή αλλιώς Μονή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου είναι σε βραχώδη τοποθεσία και απότομη μπροστά από το πέλαγος Λιβυκό. Χρονολογείται γύρω στον 15^ο αιώνα μέχρι τα μέσα 19^{ου}, στο μέρος αυτό αρχικά υπήρχε μια μικρή εκκλησία μέσα σε μια σπηλιά του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου και μερικά κελιά για μοναχούς. Ο ναός αργότερα επεκτάθηκε κι άλλο, ενώ το 1869-1870 διακοσμήθηκε από γνωστούς τεχνίτες, ξυλόγλυπτες και αγιογράφους της περιοχής. Η πρόσβαση σε αυτό είναι εύκολη καθώς υπάρχει δρόμος από ασφαλτο που οδηγεί στο Μοναστήρι και στην είσοδο του φαραγγιού από τον Μακρύ γιαλό. Κάθε επισκέπτης της εκτός από το προσκύνημα στον ναό μπορεί να θαυμάσει το πανέμορφο φυσικό τοπίο, να διασχίσει το φαράγγι κλπ.

Η άλλη Μονή που αναφέρθηκε, η *Μονή Παναγιάς Καρδιωτίσσης Κεράς* (στο Λασιθι γνώστη και ως Παναγία Κεραδιανή) είναι από τα σημαντικότερα εκκλησιαστικά μνημεία της Ανατολικής Κρήτης και έχει αναδειχθεί ως φάρος πολιτισμού ανά τους αιώνες. Πιθανόν πρόκειται για κτίσμα Β' Βυζαντινής περιόδου (961-1218) το πότε ιδρύθηκε με βεβαιότητα είναι άγνωστο. Στο εσωτερικό της υπήρχε μια εικόνα η οποία ήταν γνώστη στην Κρήτη για να θαύματα της. Αυτή η εικόνα παρουσιάζει την Παναγία Καρδιώτισσα, η οποία κρατάει το Βρέφος του Ιησού στην αριστερή αγκαλιά της πίσω από την καρδιά, και είναι ζωγραφισμένη από τον Άγιο Λάζαρο (9^{ος} αιώνας). Για την θαυματουργή αυτή εικόνα υπάρχουν πληροφορίες από έναν Φλωρεντιανό μοναχό που επισκέφτηκε το νησί το 1415 Cristoforo Buondelmonti. Σχετικά με αυτή την εικόνα κλάπηκε το 1498 από έναν έμπορο κρασιού που θέλησε να την πουλήσει, όμως όταν αυτός έφτασε στην Ρώμη αρρώστησε και λίγο πριν πεθάνει εξομολογήθηκε σε έναν γνωστό του τι είχε κάνει και τον παρακάλεσε να την πάει σε κάποια εκκλησία. Στην συνέχεια μετά από πολλά θαύματα της εκεί μεταφέρθηκε στο ναό του Αγίου Ματθαίου το 1499 και το 1798 μεταφέρθηκε στην μονή του Αγίου Ευσεβίου ενώ το 1927 μεταφέρθηκε στον Άγιο Αλφόνσο. Η εικόνα που βρίσκεται με την ίδια προσωνομία στο Τέμπλο του Καθολικού της Μονής είναι ένα έργο του 1795 από άγνωστο καλλιτέχνη, έχει παρθεί 3 φορές αλλά η εικόνα ξαναγύριζε στην Μονή. Τότε την έδεσαν σε μια κολόνα στην αυλή της μονής η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα. Τέλος, σχετικά με την εικόνα λέγεται ότι όταν οι πιστοί παρακαλούν την Παναγία η εικόνα αυτή δακρύζει .

Στο **νομό Χανίων** σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η Μονή Γουβερνέτου, η Μονή της Αγίας Τριάδας, η Ιερά Μονή Τίμιου Προδρόμου και η Μονή Αγίου Ιωάννη Ελεήμονος.

Ξεκινώντας με την *Μονή Γουβερνέτου* (16^ο αιώνα) η οποία είναι αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου, είναι μια μονή σε βραχώδες τοποθεσία καθώς βρίσκεται στον ορεινό όγκο του Ακρωτηρίου. Βόρεια έξω από την μονή υπάρχει ένας πλακόστρωτος δρόμος που

οδηγεί στην σπηλιά της Αρκούδας (ναός αφιερωμένος στην Υπαπαντή του Κυρίου), στο καθολικό της μονής και στην σπηλιά του Αγίου Ιωάννη του Ερημίτου. Στο εσωτερικό της υπάρχουν εκκλησιαστικά κειμήλια και χειρόγραφα και πολλές αξιόλογες εικόνες. Την μονή αυτήν την επισκέπτονται πολλοί τουρίστες και για το φυσικό τοπίο στο οποίο βρίσκεται.

Επίσης, στην περιοχή αυτή υπάρχει και μια άλλη μονή είναι της *Αγίας Τριάδας*, η οποία χτίστηκε στις αρχές του 1600μ.Χ είναι αφιερωμένη στην Αγία Τριάδα και γιορτάζει την πεντηκοστή. Είναι μοναστηριακό συγκρότημα που στο εσωτερικό του έχει πολλά εκκλησιαστικά χειρόγραφα και σκεύη, και έχει ένα πλούσιο και οργανωμένο μουσείο. Ενώ εξωτερικά έχει μεγάλη κτηματική περιουσία (όπου παράγεται λάδι και κρασί). Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πόλος έλξης πολλών τουριστών.

Η *Ιερά Μονή του Αγίου Τίμου Προδρόμου* βρίσκεται στις Κορακιές, κάποιες πληροφορίες αναφέρουν ότι ίσως χτίστηκε κατά του βυζαντινούς χρόνους, πριν το 1453 χωρίς αυτό να είναι βέβαιο γιατί τα έγγραφα του και τα κτήρια του καταστράφηκαν αρκετές φορές από τους κατακτητές.

Η *Μονή Αγίου Ιωάννη Ελεήμονος* χρονολογείται τον 15^ο αιώνα βρίσκεται στο Γκαλαγκάδω Ακρωτηρίου και είναι αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη Ελεήμονα.

Στον **νομό Ηρακλείου** βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Μηνά, η εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης και η Μονή Βροντισίου.

Μπροστά από την εκκλησία του *Αγίου Μηνά* υπάρχει μια μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία, αριστερά από τον ναό υπάρχει η πρώτη μικρή εκκλησία του Αγίου Μηνά, η οποία χτίστηκε το 1735. Ο Άγιος Μηνάς (11 Νοεμβρίου μνημονεύεται) είναι ο πολιούχος του Ηρακλείου από την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ο ναός του Αγίου Μηνά είναι ιδιαίτερα επιβλητικός και είναι ένας από τους μεγαλύτερους στην Ελλάδα. Θεμελιώθηκε στις 25 Μαρτίου 1862 από τους κάτοικους της περιοχής ως δείγμα ευγνωμοσύνης για την προστασία που προσέφερε ο Άγιος στην πόλη (σημειώνεται ότι το Πάσχα του 1826 εμφανίστηκε ένας μυστηριώδης καβαλάρης και έσωσε τους χριστιανούς από την σφαγή που ετοιμάζονταν να κάνουν οι μουσουλμάνοι σε βάρος τους). Κατά την διάρκεια της επανάστασης το 1866 σταμάτησε η ανοικοδόμηση της, συνεχίστηκε όμως το 1883 .

Η εκκλησία της *Αγίας Αικατερίνης (Σιναιτών)* βρίσκεται βορειοδυτικά του Αγίου Μήνα, ιδρύθηκε τον 10^ο αιώνα μ.Χ και το κτίριο που σώζεται σήμερα ήταν ο κεντρικός ναός της μονής. Ο ναός έχει στοιχεία ενετικής αρχιτεκτονικής και χτίστηκε τον 16^ο αιώνα μ.Χ. , μετατράπηκε σε τζαμί (Ζουλφιακαρ Αλί) το 1669 και ως μουσουλμανικό τέμενος λειτούργησε μέχρι το 1922. Από το 1967 μέχρι και σήμερα η Αγία Αικατερίνη στο εσωτερικό της έχει μια μεγάλη έκθεση βυζαντινών εικόνων και ιερών αντικειμένων, χειρόγραφων, άμφιων,

τοιχογραφιών κλπ., που αντιπροσωπεύουν την ιστορία της Ορθόδοξης εκκλησίας από το 14^ο έως 19^ο αιώνα. Στην εκκλησιά γίνεται μεγάλη λειτουργία κάθε χρόνο 25 Νοεμβρίου προς τιμή της.

Η Μονή Βροντισίου είναι αφιερωμένη στην μνήμη του Αγίου Αντωνίου και η εποχή της ίδρυσης της δεν έχει εξακριβωθεί. Το όνομα της μονής ίσως έχει δοθεί από τον ιδρυτή της αφού σε έγγραφο του 1323 αναφέρονται τέσσερις ιερείς στο Ηράκλειο με το όνομα Βροντίσης. Η Μονή κατά τον τελευταίο αιώνα της Ενετοκρατίας εξελίχθηκε σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα μοναχισμού της Κρήτης, όπου άνθισαν τα γράμματα και τέχνες. Στο μοναστήρι μέχρι το 1800 υπήρχαν γνωστές εικόνες που φιλοτεχνήθηκαν από τον Μιχαήλ Δαμασκηνό που μόνασε εκεί, μετά μεταφέρθηκαν στον Άγιο Μήνα, ενώ σήμερα υπάρχουν στην Αγία Αικατερίνη των Σιναιτών. Κατά την διάρκεια δυο επαναστάσεων η μονή καταστράφηκε σε κάποια σημεία, πολλά κειμήλια καταστράφηκαν και η μόνη εγκαταλείφθηκε. Σήμερα όμως το μοναστήρι λειτουργεί κανονικά, αν και έχει χάσει μεγάλο μέρος της παλαιάς αίγλης από την κατεδάφιση του φρουριακού συγκροτήματος και την ανέγερση των καινούριων κτισμάτων, συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα επιβλητικό. Το καθολικό της μονής είναι δικλιτός, διμάρτυρος ναός (ένα κλίτος αφιερωμένο στον Άγιο Αντώνιο και το άλλο στον Απόστολο Θωμά), το καμπαναριό αποτελεί ανεξάρτητο οικοδόμημα με χαρακτηριστικά ενετικής αρχιτεκτονικής. Επίσης, ο ναός έχει ιδιαίτερες τοιχογραφίες που δείχνουν το μεγάλο καλλιτεχνικό επίπεδο της κρητικής τέχνης.

Όλα αυτά τα αξιόλογα και σεβαστά θρησκευτικά μνημεία που αναφέρθηκαν είναι κάποια κομμάτια θρησκείας και πολιτισμού στο νησί της Κρήτης και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους επισκέπτες της, σιγουρά δεν είναι τα μόνα που υπάρχουν στην περιοχή αλλά αποτελούν σημαντικά σημεία που αξίζει κάποιος να τα επισκεφθεί (ORTHODXCRETE, N.D).

5.6 ΑΛΛΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Παραπάνω αναφέρθηκαν σημαντικοί προορισμοί στην Ελλάδα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον σχετικά με τον Θρησκευτικό τουρισμό και είναι σημεία που τα επισκέπτονται τουρίστες που θέλουν, είτε να έρθουν σε επαφή με τον πολιτισμό και την θρησκεία για εκπαιδευτικούς λόγους, είτε από περιέργεια, είτε επειδή έχουν ανάγκη για πνευματική-ψυχική καλλιέργεια, είτε για καθαρά θρησκευτικούς λόγους κλπ.

Αν και όσα αναφέρθηκαν είναι σημαντικά σημεία θρησκευτικού προορισμού δεν είναι τα μόνα που υπάρχουν στην Ελλάδα, αφού σε κάθε γωνιά της βρίσκονται προσκυνήματα , ιεροί ναοί, μνημεία κλπ., που χρίζουν μεγάλης θρησκευτικής, πολιτισμικής και καλλιτεχνικής αξίας. Παρακάτω παρουσιάζονται ονομαστικά κάποια ακόμα θρησκευτικά μνημεία που έχει η Ελλάδα σε διάφορες περιοχές της. Κάποια από αυτά είναι:

- Ι.Ν Παναγίας Αγιάσου (Λέσβος)
- Ιερό Ησυχαστήριο Αγίων Πατέρων (Λευκάδα)
- Βήμα Απόστολου Παύλου (Βέροια)
- Ι.Ν Απόστολου Παύλου (Κόρινθος)
- Μονή Κωνσταμονίτου (Άγιο Όρος)
- Μονή Λατόμου (Θεσσαλονίκη)
- Μονή Μεγάλου Μετέωρου
- Ιερό Προσκύνημα Παναγίας Δεμερλιώτισης (Καρδίτσα)
- Ιερό Προσκύνημα Παναγίας Αργοκοιλιωτίσης (Νάξος)
- Ιερός Προσκυνηματικός ναός Αγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνού (Καβάλα)
- Ασκηταριό Πυθίου (Ελασσόνα)
- Μονή Μεγάλου Σπήλαιου Καλαβρύτων
- Μονή Μεγάλων Πυλών Παναγίας
- Ασκηταριό Μικρής Ανάληψης (Πρέσπες)
- Άγιος Φωκάς (Λέσβος)
- Ιερά μονή Αγίου Ραφαήλ (Λέσβος)
- Μονή Μέγιστης Λάυρας (Άγιο Όρος)
- Μονή Ξηροποτάμου (Άγιο Όρος)

- Μονή Ξενοφώντος (Άγιο Όρος)
- Μονή Όσιου Γρηγορίου (Άγιο Όρος)
- Μόνη Μεταμόρφωσης Σωτήρος στο Δρυόβουνο
- Ιερά μονή Παναγιάς Ροβέλιστρας (Άρτα)
- Ασκηταριά της Μεγάλης Πρέσπας (Πρέσπες)
- Ι.Ν Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Αίγινα)
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Βυτουμά
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Κουμπουριανών
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Σπηλαιού
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Δαμάνδρι
- Μονή Κορώνας (Καρδίτσα)
- Μόνη Κουτλουμουσίου (Άγιο Όρος)
- Ι.Ν Αγίου Ιωάννη Ρώσου (Ευβοία)
- Ιερό Προσκύνημα Παναγιάς Τρυπητής (Αίγιο)
- Ιερό Προσκύνημα Αγίας Λυδίας Φιλιππησίας (Καβάλα)
- Ιερό Προσκύνημα Αγίου Νικολάου του Νέου (Καρδίτσα)
- Ι.Ν Αναστάσεως Χριστού (Σπάτα)
- Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος- Χριστός στο Δάσος (Πάρος- Πεταλούδες)
- Άνω Μονή της Παναγιάς Ξένιας (Μαγνησία)
- Άγιος Στέφανος (Κω)
- Άγιος Ανδρέας (Σκάλας Ερεσού)
- Μεσοβυζαντινός Ναός Σισανίου (Κοζάνη)
- Μόνη Αγάθωνος
- Μόνη Αγίας Λαύρας (Καλάβρυτα)
- Μόνη Αγία Τριάδα (Βυθού)
- Μονή Αγία Τριάδα (Μετέωρα)
- Μονή Αγίου Γεώργιου Φενεού (Κόρινθος)
- Μονή Αγίου Δημητρίου (Πρέβεζα)
- Μονή Αγίου Παντελεήμονα (Τήλος)
- Μονή Αγίου Παντελεήμονα (Άγιο Όρος)
- Μονή Αγίου Παύλου (Άγιο Όρος)

- Μονή Αγίου Νικολάου Αγοριανής (Λακωνία)
- Μονή Αγίου Στεφάνου (Μετέωρα)
- Μονή Αγίων Αποστόλων Λεονταρίου (Αρκαδία)
- Μονή Αρκαδίου (Ρέθυμνο)
- Μονή Αγίας Αναστασίας Φαρμακολύτριας
- Μονή Αγίου Βησσαρίωνος
- Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ Πανορμίτη (Σύμης)
- Μονή Αστερίου
- Μονή Δανφίου
- Μονή Δαμάσας
- Μονή Διονυσίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Δοχειαρίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Εσφιγμένου (Άγιο Όρος)
- Μονή Ευαγγελισμού Παναγιάς Μπονάσας
- Μονή Γρηγορίου
- Μονή Γκουβερνέτου (Χανιά)
- Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου Βλασίου
- Μονή Βοντησίου (Ηράκλειο)
- Μονή Ευαγγελίστριας (Σκιάθος)
- Μονή Ευαγγελίστριας Δαπόντε (Σκιάθος)
- Μονή Ζαβόδας (Γρεβενά)
- Μονή Ζωγράφου (Άγιο Όρος)
- Μονή Θεοτόκου Αναφωνήτριας (Ζάκυνθος)
- Μονή Ιβήρων (Άγιο Όρος)
- Μονή Καισαριανής
- Μονή Κανάλων Κάρνας
- Μονή Καρακάλλου (Άγιο Όρος)
- Μονή Κάτω Παναγιάς (Άρτα)
- Μονή Ολυμπιώτισσας στην Ελασσόνα
- Μονή Οσίου Λουκά (Βοιωτία)
- Μονή Παναγιάς Κεράς (Άνω Κερά)
- Μονή Περιβολής (Λέσβος)

- Μονή Πέτρας (Καρδίτσα)
- Μονή Πρεβέλης (Ρέθυμνο)
- Μονή Προυσσού (Ευρυτανία)
- Μονή Προφήτη Ηλία στο Ζέλι
- Μονή Ρεντίνας
- Μονή Ρουσάνου Μετεώρων
- Μονή Σίμωνος Πέτρας (Άγιο Όρος)
- Μονή Σκριπούς
- Μονή Σταυρονικήτα (Άγιο Όρος)
- Μονή Ταξιαρχών Λειμώνος
- Μονή Τζαγκαρόλων (Χανιά)
- Μονή Τίμιου Προδρόμου (Σέρρες)
- Μονή Σταυρού Δολιανών
- Μονή Τόπλου (Λασιθί)
- Μονή Υψηλού (Λέσβος)
- Μονή Φιλοθέου (Άγιο Όρος)
- Μονή Φιλοσόφου (Δημητσάνα Αρκαδίας)
- Μονή Φραγκαβίλλας (Ηλεία)
- Μονή Χελανδαρίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Λειμώνος (Λέσβος)
- Νέα Μονή Χίου
- Ναός Αγίας Αικατερίνης (Ρόδος)
- Ναός Αγίας Αικατερίνης (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίας Βαρβάρας Ερήμου (Λακωνία)
- Ναός Αγίας Ματρώνας (Λέρο)
- Ναός Αγίας Παρασκευής (Ρόδος)
- Ναός Αγίας Παρασκευής Παλαιοχωρίου
- Ναός Αγίας Σοφίας (Δράμα)
- Ναός Αγίας Σοφίας (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίας Τριάδας (Ρόδου)
- Ναός Αγίας Τριάδας Δρακότρυπας
- Ναός Αγίας Τριάδας (Ρόδος)

- Ναός Αγίου Αθανασίου (Κουστοχωρίου Ημαθίας)
- Ναός Αγίου Αθανασίου (Ρόδος)
- Ναός Αγίου Αθανασίου (Μυτιλήνη)
- Ναός Αγίου Αθανασίου Ρούμ Παλαμά
- Ναός Αγίου Ανδρέα (Πάτρα)
- Ναός Αγίου Αρτεμίου
- Ναός Αγίου Βασιλείου (Άρτα)
- Ναός Παναγίας Καθολικής (Γαστούνη Ηλείας)
- Ναός Παναγίας του Κάστρου (Ρόδος)
- Ναός Παναγίας Παρηγορίτισσας (Άρτα)
- Ναός Παναγίας Τρουλωτής (Λέσβος)
- Ναός Παναγίας Χαλκέων (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Παναγίας Παναξιώτισσας (Αιτωλοακαρνανία)
- Ναός Ταξιαρχών (Δράμα)
- Παναγιά Χερσονήσου
- Παλαιά Μητρόπολη Βέροιας
- Παλαιά Μητρόπολη Έδεσσας
- Παλαιά Μητρόπολη Σερρών
- Αγία Παρασκευή (Κοζάνη)
- Άγιος Ανδρέας (Λέσβο)
- Αγίου Αχιλλείου (Πρέσπες)
- Άγιος Ισίδωρος (Χίο)
- Παραπορτιανής (Μύκονο)
- Πρωτάτο (Άγιο Όρος)
- Ροτόντα Θεσσαλονίκης
- Σφηκιά Ημαθίας
- Ναός Αγίου Βλασίου (Βέροια)
- Ναός Αγίου Γερμανού (Πρέσπες)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Λέρος)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Καστοριά)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Ρόδο)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Νάξο)

- Ναός Αγίου Γεωργίου (Ρεντινάς)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Λέσβο)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Λήμνο)
- Ναός Αγίου Γεωργίου Σφάκας
- Ναός Αγίου Θεράποντα (Μυτιλήνη)
- Ναός Αγίου Ιωάννη Βαπτιστή (Κω)
- Ναός Αγίου Ιωάννη Ελεήμονα (Λυγουριό)
- Ναός Αγίου Ιωάννου Θεολόγου (Λακκί Λέρος)
- Ναός Αγίου Ιωάννου Θεολόγου (Καρδίτσα)
- Ναός Αγίου Στεφάνου (Καστοριά)
- Ναός Αγίου Πέτρου (Λέρο)
- Ναός Αγίου Νικολάου (Σέρρες)
- Ναός Αγίου Νικολάου (Μεσσηνία)
- Ναός Αγίου Νικολάου Βελβεντού
- Ναός Αγίου Νικολάου Διπόρου
- Ναός Αγίου Νικολάου Μαρμαρίτη
- Ναός Αγίου Νικολάου Πλατανίου (Πάτρα)
- Ναός Παναγίας (Νάξο)
- Ναός Παναγίας Οδηγήτριας (Λευκάδα)
- Ναός Παναγίας Κρήνος (Χίος)
- Ναός Παναγίας Καστριώτισσας (Καστοριά)
- Ναός Παναγίας Κεράς (Λασιθί)
- Ναός Παναγίας Κακαβιώτισσας (Λήμνος)
- Ναός Παναγίας Δροσιανής (Νάξου)
- Ναός Παναγίας Γουρλομάτας (Λέρο)
- Ναός Μεγάλου Θεολόγου Βέροιας
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου (Κοζάνη)
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου (Αργολίδα)
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου στην Πέτρα (Λέσβος) κλπ.

Η Ελλάδα ανά τους αιώνες έχει αφήσει τεραστία ιστορική, πολιτισμική και θρησκευτική κληρονομία που την συναντάμε σήμερα μέσα από αυτά τα πολιτιστικά απτά

αγαθά. Τα μνημεία και οι εκκλησιές που παρουσιάζονται σε όλη την Ελλάδα είναι φτιαγμένες με σεβασμό και αγάπη, γι' αυτό οι περισσότερες είναι προσεγμένες, με ιδιαίτερη λεπτομέρεια και περίτεχνες (RELIGIOUSGREECE, N.D)(ΙΩΑΝΝΟΥ Ε.,2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θρησκευτικός τουρισμός όπως αναφέρθηκε είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού και οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτόν είναι είτε οργανωμένα ταξίδια σε θρησκευτικά μνημεία και μέρη που τελούνται όλων των ειδών θρησκευτικές γιορτές, είτε οργανωμένα ταξίδια σε περιοχές που γίνονται θρησκευτικές γιορτές για κάποιο συγκεκριμένο διάστημα μέσα στο έτος.

Τα οργανωμένα ταξιδιωτικά γραφεία είναι αυτά τα οποία δημιουργούν τουριστικά πακέτα που περιλαμβάνουν τον Προσκυνηματικό τουρισμό και τον συνδυασμό αυτού με τις επισκέψεις σε χώρους που έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον. Ωστόσο, τα ταξιδιωτικά γραφεία που ασχολούνται με τον οργανωμένο μοναστηριακό τουρισμό δυσκολεύονται να δημιουργήσουν ταξίδια που να ικανοποιούν τα συγκεκριμένα ενδιαφέροντα γιατί ο εναλλακτικός τουρισμός χρειάζεται χρόνο και ειδικές γνώσεις, ενώ συγχρόνως πρέπει να υπάρχει αναλογία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Αν και ο θρησκευτικός τουρισμός έχει ιδιαίτερα στοιχεία, εμφανίζει μεγάλη ζήτηση τα τελευταία χρόνια, η οποία σχετίζεται με κίνητρα που αφορούν την θρησκεία, τον πολιτισμό, την περιήγηση και την εκπαίδευση. Αποτελεί μια από τις πρώτες μορφές τουρισμού και συνεχίζει μέχρι σήμερα να προκαλεί το ενδιαφέρον στους ταξιδιώτες.

Έτσι δημιουργείται ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στα τουριστικά γραφεία που σχετίζεται με τις αλλαγές του τουριστικού προϊόντος και αυτό σημαίνει ότι ένα τουριστικό γραφείο μπορεί να ξεχωρίσει από το άλλο, δημιουργώντας πακέτα κατάλληλα για τον θρησκευτικό τουρισμό (αφού δεν υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις που τα φτιάχνουν αυτά τα ιδιαίτερα τουριστικά πακέτα).

Ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να καλύψει ανάγκες από νέες μορφές τουρισμού λόγω της μόνιμης ζήτησης του και ο συνδυασμός αυτός να οδηγήσει στην αύξηση του κέρδους που είναι και ο κυρίως στόχος των επιχειρήσεων.

Εκτός από τα ταξιδιωτικά γραφεία, υπάρχουν σωματεία (π.χ ένα σωματείο είναι «οι φίλοι του Αγίου Όρους» που δημιουργήθηκε το 1990) και οργανώσεις πιστών που δημιουργούν εκδρομές θρησκευτικού τουρισμού σε διάφορους θρησκευτικούς προορισμούς και μνημεία.

Τέλος, και ο ΕΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού) έχει κάνει προσπάθειες για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην χώρα, που σχετίζονται με την ανάπτυξη

υποδομών και κίνητρων, την προβολή δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων της διαδικασίας αυτής, την διακρατική συνεργασία με άλλες χώρες (όπως Τουρκία, Αλβανία, Ρωσία, Βουλγαρία κλπ.) και την προβολή αυτής της ειδικής εναλλακτικής μορφής τουρισμού στην Ελλάδα μέσα από την ιστοσελίδα του που παρουσιάζει όλα τα ιδιαίτερα στοιχεία που υπάρχουν στην χώρα και αφορούν τον θρησκευτικό τουρισμό (ΑΝΤΩΣΙΔΟΥ Ρ., 2015).

6.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα κυριαρχούσαν οι διακοπές με κύριο χαρακτηριστικό το «Ηλιος- Θάλασσα», τα τελευταία χρόνια αυτό έχει αλλάξει και φαίνεται ότι οι ταξιδιώτες ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν και να γνωρίσουν το πολιτισμό της κάθε περιοχής που επισκέπτονται.

Σημαντικό είναι τον 21^ο αιώνα η Ελλάδα να προβάλλει περισσότερο τον πολιτιστικό και θρησκευτικό της πλούτο, που δεν έχει προβληθεί μέχρι σήμερα σε ικανοποιητικό βαθμό.

Στην Ελλάδα οι οργανισμοί, οι εκκλησίες, τα ορθόδοξα ιδρύματα, τα προσκυνήματα υπάρχουν και λειτουργούν κανονικά ποτέ δεν σταμάτησαν, πράγμα το οποίο συνέβη τον 19^ο αιώνα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Και αυτό σημαίνει ότι αυτοί οι τόποι είναι μέρη στα όποια μπορεί να ταξιδέψει κάθε τουρίστας όχι μόνο για να δει τι υπάρχει από το παρελθόν άλλα για να ζήσει μια διαφορετική εμπειρία σε κάποιο ιδιαίτερο περιβάλλον. Σκοπός είναι να αλλάξει η νοοτροπία που κυριαρχούσε στην Ελλάδα για τον καθαρά Προσκυνηματικό τουρισμό και να πάρει έκταση και ως επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία (το οποίο επικρατεί σε άλλες χώρες). Με τον τρόπο αυτόν προβάλλεται και η θρησκεία που αποτελεί τμήμα του πολιτιστικού τουρισμού και εάν η Ελλάδα το αξιοποιήσει με τον κατάλληλο τρόπο θα βρεθεί σίγουρα σε αρκετά πλεονεκτική θέση, καθώς αυτή παρουσιάζει μεγάλη πολιτιστική, ιστορική και θρησκευτική κληρονομία.

Το κράτος τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να προωθήσει νόμους για τον εναλλακτικό τουρισμό και η εκκλησία ψάχνει τρόπους ώστε τα μοναστήρια που ανοίγονται προς τον κόσμο, να παρωθούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να έχει κέρδος και η εκκλησία (να διατηρείται ο χαρακτήρας της) και το κοινωνικό σύνολο (προβολή πνευματικότητας στους επισκέπτες της).

Τα μοναστήρια θα πρέπει να έχουν ως αρχικό στόχο να μπορούν να τα επισκέπτονται ομάδες τουριστών και προσκυνητών, και ως δευτερεύον στόχο να μπορούν κάποια από αυτά να προσφέρουν φιλοξενία ώστε να μην είναι μια απλή επίσκεψη για όσους επιθυμούν να προσκυνήσουν. Ωστόσο, σίγουρα υπάρχουν μοναστήρια που δεν έχουν τις προδιαγραφές ή δεν

θέλουν να ανοίξουν προς το κοινό, γενικά λίγα είναι αυτά που είναι πόλος έλξης για πολλούς ξένους προσκυνητές.

Επιπλέον, σκοπός της Αρχιεπισκοπής είναι να προσκαλεί πολιτικούς χριστιανικών κρατών να έρθουν να επισκεφθούν τους θρησκευτικούς τόπους και τα θρησκευτικά μνημεία της χώρας και τους ενημερώνει πλήρως γι' αυτά, ώστε έτσι να προωθηθεί και να έρθουν κι άλλοι προσκυνητές. Με την προβολή των εικόνων πολιτικών που επισκέπτονται τα μοναστήρια με σεβασμό μπορεί να ενδιαφερθούν και άλλοι προσκυνητές.

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλά μοναστήρια με ιδιαίτερη θρησκευτική και εθνική ιστορία που έτσι κι αλλιώς αποτελούν πόλο έλξης προσκυνητών χωρίς να χρειάζονται πολλές αλλαγές. Ενώ επίσης, υπάρχουν και ξένοι επισκέπτες που έρχονται στην Ελλάδα να δουν αυτά τα προσκυνήματα αφού θέλουν να γνωρίσουν και κάτι διαφορετικό από αυτούς.

Επομένως, παρατηρείται ότι υπάρχει στην χώρα μεγάλη αύξηση πολιτιστικού τουρισμού και μεγάλο ενδιαφέρον για τα προσκυνήματα που έχει η Ελλάδα με αποτέλεσμα να παρουσιάζει αύξηση και ο θρησκευτικός τουρισμός (ΑΝΤΩΣΙΔΟΥ Ρ., 2015).

6.3 ΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ

Η Ελλάδα φαίνεται να βγάζει μεγάλο κέρδος από τον Θρησκευτικό τουρισμό καθώς κάθε χρόνο ο τζίρος που κάνει ξεπερνάει τα 15 εκατομμύρια ευρώ, από άτομα που επισκέπτονται τόπους προσκυνήματος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Πάτμος που κατά την περίοδο του Πάσχα συγκεντρώνει τεράστιο ποσοστό αυτού του target group τουριστών. Για το συγκεκριμένο νησί, από την Μεγάλη εβδομάδα μέχρι την Κυριακή του Θωμά είναι από τις περιόδους που θεωρούνται οι καλύτερες τους για το νησί, καθώς ταξιδεύουν οργανωμένα γκρουπ. Σύμφωνα με την πρόεδρο της ένωσης ξενοδοχείων Πάτμου, οι επισκέπτες του Πάσχα στο νησί ξεπερνούν τους 3.000 καθημερινά, οι οποίοι προέρχονται από την Ελλάδα και την Κύπρο. Προέλευση αλλοδαπών στο νησί παρατηρείται στα μέσα Ιουνίου.

Επίσης, στα Μετέωρα η περιοχή στηρίζεται αποκλειστικά στον Θρησκευτικό τουρισμό και συνήθως ο τόπος αυτός συνδυάζεται σε τουρισμό πακέτου και όχι ως αυτόνομος τουρισμός. Για παράδειγμα το Καστράκι είναι οικισμός που εξαρτάται καθαρά από την επισκεψιμότητα των Μετέωρων.

Ενώ, ότι αφορά το Άγιο Όρος πρόκειται για έναν διαφορετικό Προσκυνηματικό τουρισμό και είναι συνδεδεμένος με ένα κομμάτι της τουριστικής κίνησης που αναπτύσσεται

στην Χαλκιδική. Η περιοχή προ των συνόρων του Άθω συντηρείται επί της ουσίας από τους επισκέπτες του Άγιου Όρους. Στο Άγιο Όρος καθημερινά κυκλοφορούν περισσότεροι από 600-700 προσκυνητές, και αυτό σημαίνει ότι και μόνο η διέλευση αυτών στην Χαλκιδική συνεισφέρει τις τοπικές οικονομίες.

Επιπλέον, τον χρόνο περίπου 80.000 επισκέπτονται την Ιερά Μονή του Αγίου Ραφαήλ (βρίσκεται στις πλαγίες του Πάικου Όρους) σύμφωνα με εκπροσώπους της Μητρόπολης Γουμένισσας, Αξιούπολης και Πολυκάστρου.

Επομένως, ο θρησκευτικός τουρισμός για πολλές περιοχές της Ελλάδας αποτελεί μορφή εναλλακτικού τουρισμού με μεγάλες προοπτικές και συμβάλει στην ανάπτυξη πολλών περιοχών. Οι προοπτικές του δεν διαφεύγουν την προσοχή του Αναπτυξιακού Οργανισμού της Εκκλησίας της Ελλάδος Α.Ε, που συμφωνά με τους εκπροσώπους του περίπου 200.000 Ρώσοι τουρίστες επισκέπτονται στην Ελλάδα τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας (ΤΣΙΓΓΑΝΑΣ Θ., 2009).

6.4 ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Στον πίνακα αυτό παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT της ομάδας προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα την θρησκεία, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση στην Ελλάδα.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
Υπάρχει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και γεωγραφικά διάσπαρτη	Ανεπαρκή υποδομή και προσωπικό για τον έλεγχο και την προστασία των πολιτιστικών πόρων	Βιώσιμη αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων	Έλλειψη προβολής στην χώρα συγχρόνων πολιτιστικών μνημείων
Υπάρχουν πολιτιστικοί, θρησκευτικοί πόροι με διεθνή αναγνώριση	Μη επαρκής χωρική διασπορά δραστηριοτήτων και προϊόντων	Σύνδεση του πολιτισμικού τουρισμού και με άλλες μορφές τουρισμού	Μη επαρκώς εξειδικευμένη διαφημιστική εικόνα
Συνδέεται και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες (ΕΕΜΤ & ΟΜΤ)	Ανεπάρκεια περιφερειακών υποδομών και υπηρεσιών στα πολιτιστικά αγαθά	Δυνατότητα ανάπτυξης πολιτιστικών πόρων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο	Ανταγωνισμός από την ύπαρξη διεθνών πολιτιστικών πόρων και της ισχυρής διαφήμισης τους
Επαρκής αριθμός απασχολούμενων και επιχειρηματιών στον πολιτιστικό τουρισμό	Σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο υπάρχει έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού	Ανάπτυξη και δημιουργία νέων εξειδικευμένων θέσεων εργασίας	Χαμηλή ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών
Χρηματοδοτήσεις από Κοινωνικά Προγράμματα	Υπάρχουν χρονοβόρες διαδικασίες για την ολοκλήρωση επενδυτικών προγραμμάτων	Ευκαιρίες για πολιτιστική συνεργασία μεταξύ ξένων και ελληνικών επιχειρήσεων	Καθυστέρηση και υψηλό κόστος των επενδύσεων
Σταθερή ζήτηση από δυναμικές αγορές και επαναληπτικότητα	Απαιτείται αναβάθμιση με υψηλό κόστος συντήρησης και αύξηση της αισθητικής αξίας σε υποδομές	Η χώρα μας έχει σημαντική κληρονομιά και έχει σταθερή ζήτηση και έχει την δυνατότητα διασύνδεσης με τις ΕΕΜΤ	Υπάρχει ελλιπής οργάνωση, προβολή και διαχείριση θρησκευτικών και πολιτιστικών πόρων

(ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΑ Ε., 2011)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τουρισμός είναι όπως είδαμε η συλλογική ή ατομική μετακίνηση του ανθρώπου σε έναν προορισμό και η διαμονή του σε αυτόν για περισσότερο από ένα 24ωρο για αναψυχή ή άλλους σκοπούς. Δεν αποτελεί μόνο ένα σύγχρονο φαινόμενο αφού παρουσιάζει ιστορικές ρίζες από τις αρχές σχεδόν του πολιτισμού. Βεβαία τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός είναι σημαντικό κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο με μεγάλη δυναμική.

Στην παρούσα εργασία καταλαβαίνουμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι αντίθετος του μαζικού, καθώς αυτοί ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες τουριστών και παρουσιάζουν διαφορετικές συνέπειες σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη. Το βασικό στοιχείο διαφοράς τους είναι ότι ο εναλλακτικός τουρισμός στοχεύει στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα όπως συμβαίνει στον μαζικό τουρισμό, του οποίου κύριο μέλημα είναι το κέρδος με την ανάπτυξη φθηνών πακέτων διακοπών.

Επομένως, όπως είδαμε πολλοί παράγοντες βοήθησαν στην ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι οι κοινωνικές αλλαγές, η αύξηση ελεύθερου χρόνου, η στροφή στην παραδοσιακή ζωή και στο περιβάλλον της υπαίθρου, οι αλλαγές στα κίνητρα από τα μοναδικά στα ομαδικά και η ανάγκη για αναζήτηση του εναλλακτικού, η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος, η αλματώδης επέκταση της χρήσης του διαδικτύου κλπ.

Ο Θρησκευτικός τουρισμός είναι και αυτός μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού και κατατάσσεται στην ομάδα προϊόντων με κυρίαρχα κίνητρα τον πολιτισμό, την θρησκεία, την επιστήμη και την εκπαίδευση. Η θρησκεία είναι η αρχή της δημιουργίας του τουρισμού, καθώς τα πρώτα ταξίδια ήταν θρησκευτικού χαρακτήρα. Στόχος αυτής της μορφής τουρισμού είναι η ανάδειξη, η προβολή και η προώθηση περιοχών θρησκευτικού χαρακτήρα και αξιοθέατων, ώστε να τα επισκέπτονται άτομα που έχουν το θρησκευτικό ή Προσκυνηματικό κίνητρο ταξιδιού.

Άρα, το αντικείμενο του θρησκευτικού τουρισμού σχετίζεται με τον ιερό σκοπό που έχει το άτομο για να κάνει κάποιο τελετουργικό ταξίδι, ώστε να ικανοποιήσει πνευματικές και υλικές ανάγκες. Σε ότι αφορά την *τουριστική προσφορά* ο θρησκευτικός τουρισμός αξιοποιεί και χρησιμοποιεί κληρονομία του παρελθόντος, θρησκευτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα και αντίστοιχες τουριστικές υποδομές.

Όπως είδαμε στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά μοναστήρια, εκκλησίες, εξωκλήσια, ιεροί τόποι, διαδρομές αποστόλων, προσκυνήματα και όλα αυτά μεγάλης θρησκευτικής,

πολιτισμικής και αρχιτεκτονικής αξίας, τόσο στην Ηπειρωτική Ελλάδα όσο και στα Ελληνικά Νησιά. Σε περιοχές όπως είναι τα Μετέωρα, το Άγιον Όρος, η Πάτμο, η Κρήτη, τα Νησιά του Αιγίου και του Ιονίου, η Πελοπόννησο και η Κεντρική Ελλάδα.

Ότι αφορά την οργάνωση και την διοίκηση, τα οργανωμένα ταξιδιωτικά γραφεία είναι αυτά τα όποια δημιουργούν τουριστικά πακέτα που περιλαμβάνουν τον Προσκυνηματικό τουρισμό και τον συνδυασμό αυτού με τις επισκέψεις σε χώρους που έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον. Ενώ επίσης, υπάρχουν σωματεία και οργανώσεις πιστών που δημιουργούν εκδρομές θρησκευτικού τουρισμού σε διάφορους θρησκευτικούς προορισμούς και μνημεία.

Ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να καλύψει και ανάγκες από νέες μορφές τουρισμού λόγω της μόνιμης ζήτησης του και ο συνδυασμός αυτών να οδηγήσει στην αύξηση του κέρδους που είναι και ο κυρίως στόχος των επιχειρήσεων.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η Ελλάδα φαίνεται να βγάζει μεγάλο κέρδος από τον Θρησκευτικό τουρισμό που αποτελεί μορφή εναλλακτικού τουρισμού με μεγάλες προοπτικές και συμβάλει στην ανάπτυξη πολλών περιοχών στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΥΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΚΟΚΚΩΣΗΣ Χ., ΤΣΑΡΤΑΣ Π., ΓΚΡΙΜΠΑ Ε., (2011). ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 1 (ΣΕΛ.61).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΚΕΡΚΥΡΑ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 6 (ΣΕΛ.109).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΜΕΤΕΩΡΑ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 7 (ΣΕΛ.234-235).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΠΑΤΜΟΣ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 8 (ΣΕΛ.243).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 10 (ΣΕΛ.78).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ Γ.Δ, (1978). *“ΤΗΝΟΣ”*. ΝΕΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΜΟΣ 10 (ΣΕΛ.62).ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ, ΑΘΗΝΑ.
- PAGE J., (2006). *“ΕΝΝΟΙΕΣ- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙ”*. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ (ΣΕΛ.9) (ΜΑΥΡΟΔΟΝΤΗΣ Θ. ΜΕΤΑΦ). ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, ΑΘΗΝΑ.
- PAGE J., (2006). *“Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ”*. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ (ΣΕΛ.41-49) (ΜΑΥΡΟΔΟΝΤΗΣ Θ. ΜΕΤΑΦ). ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, ΑΘΗΝΑ.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΝΤΩΣΙΔΟΥ Ρ., (2015). *“ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ.Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ”*. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ:
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/17550/3/AntosidouRaphailaMsc2015.pdf>
(ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 15/12/2020).
- ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ Κ., (2003). *“Ο ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ”*. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ:
<https://ktisis.cut.ac.cy/bitstream/10488/5117/6/%CE%9F%20%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%B1%20%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%20%CF%87%CE%B1%CF%81>

[%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%20%CF%84%CE%BF%CF%85.pdf](#) (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 10/12/2020).

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ, (NO DATE). “ΜΗΛΟΣ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://www.e-kyklades.gr/travel/tourism/milos?lang=el> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 3/1/2021).

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε., (2012). “ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2012/loannouEvgenia/attached-document-1337582326-772867-3439/loannou2012.pdf> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 30/12/2020).

ΤΑ ΝΕΑ (2020). “ΠΑΤΜΟΣ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ...”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://www.tanea.gr/2020/06/08/people/patmos-to-nisi-tis-apokalypsis-proselkvei-xiliades-touristes-apo-olo-ton-kosmo/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 17/12/2020).

ΤΣΙΓΓΑΝΑΣ Θ., (2009). “Ο ΤΖΙΡΟΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://www.kathimerini.gr/society/355133/o-tziros-toy-thriskeytikoy-toyrismoy/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 8/11/2021).

BYZANTINEATHENS (NO DATE). “BYZANTINΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <http://www.byzantineathens.com/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 5/1/2021).

CORFUGUIDE (NO DATE). “ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://www.corfuguide.gr/what/religious-tourism/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 19/12/2020).

DISCOVER GREECE, (NO DATE). “ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://www.discovergreece.com/el/travel-ideas/cover-story/most-important-religious-sites-greece> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 20/12/2020).

ΕΚΕΦΑΛΟΝΙΑ, (2014). “ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <https://ekefalonias.gr/%CE%B8%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B1/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 3/1/2021).

TRAVELLERS GREECE (NO DATE). “ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ”. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <http://www.travellersgreece.com/gr/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%9C%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%AD%CF%82%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 13/12/2020).

RELIGIOUS GREECE (NO DATE). “ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ”. ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ: <http://religiousgreece.gr/synchrona-proskynemata> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 19/12/2020)

ORTHODOXRETE (NO DATE). *“ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΡΗΤΗ”*. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ:
<http://orthodoxcrete.com/el/> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 12/1/2021).

ZANTEISLAND (N.D). *“ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ”*. ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ:
<https://www.zanteisland.com/el/ekklisies-zakynthos.php> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ
10/1/2021).